PERFIL SOCIOCULTURAL DE LES ENTITATS D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE DE CATALUNYA

DIAGNOSI I LÍNIES ESTRATÈGIQUES

FUNDACIÓ FERRER i GUÀRDIA

www.ferrerguardia.org

936 011 644

fundacio@ferrerguardia.org

@f_ferrerguardia

C. Avinyó 44, 1r · 08002 Barcelona

ÍNDEX

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI 5

1. INTRODUCCIÓ 6

2. METODOLOGIA 8

2.1. Grup motor 9

2.2. Eixos d'anàlisi 9

3. LES ENQUESTES D'ANÀLISI SOCIOCULTURAL 11

3.1. Descripció de resultats de les enquestes 11

3.2. Síntesi de resultats de les enquestes 29

3.3. Comentaris sobre la realitat diversa d'espais i caus 30

4. EXPERIÈNCIES DE REFERÈNCIA PER A LA DIVERSIFICACIÓ DE PERFILS DE LES ENTITATS 32

4.1. Anàlisi de les experiències de referència per a la diversificació de perfils de les entitats 33

5. ANÀLISI DELS PRINCIPALS RESULTATS DE LES SESSIONS DE DEBAT AMB ENTITATS 38

Eix 1: Diversitat en els esplais i caus: caps i monitor.....38

Eix 2: Accés universal d'infants i famílies.....40

Eix 3: Recursos per a un relleu més ampli i divers 42

Elements transversals 43

6. BARRERES PER A LA CONSTRUCCIÓ D'ENTITATS MÉS DIVERSES.....44

6.1. Un model de relleu basat en les trajectòries internes 44

6.2. Manca de referents diversos 44

6.3. Barreres econòmiques i materials 45

6.4. Desconeixement del lleure educatiu 45

6.5. Funcionament de les entitats.....46

6.6. Sobrecàrrega dels equips 46

6.7. Barreres que es retroalimenten 46

7. ORIENTACIONS ESTRATÈGIQUES.....48

7.1. Incorporar la diversificació com una aposta estratègica i no com una acció puntual.....48

7.2. Diversificar els equips de caps i monis, establint nous referents.....49

7.3. Construir processos d'acollida i vinculació sostinguda amb infants i famílies.....51

7.4. Garantir l'accessibilitat econòmica, material i funcional de la participació.....52

7.5. Revisar la cultura interna, els llenguatges i les pràctiques quotidianes 53

7.6. Enfortir l'arrelament territorial i el treball en xarxa 55

7.7. Dotar les entitats de formació, recursos i suport federatiu per impulsar i sostenir els canvis 56

8. ANNEXOS 58

Annex 1. Qüestionaris de les enquestes a caps/monis i famílies 58

Annex 2. Metodologia de les sessions de debat 58

Annex 3. Presentació dels principals resultats de l'enquesta i plantejament de les sessions 58

Annex 4. Informes de les sessions de debat 58

Annex 5. Fitxes d'experiències 58

EXPERIÈNCIES PRESENTADES A LA SESSIÓ DE BARCELONA 58

EXPERIÈNCIES PRESENTADES A LA SESSIÓ DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT 62

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE LLEIDA 65

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE MANRESA 66

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE REUS 67

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE SALT 68

Annex 6. Nota metodològica de les enquesta a famílies i a caps i monis 70

PRESENTACIÓ DE L'ESTUDI

Com aconseguim que cada infant i adolescent tingui **dret a l'educació en el lleure?** Com fem dels esplais i caus llocs oberts, i que reflecteixin la diversitat sociocultural del nostre país? En definitiva, com fem **lloc a la rotllana** perquè tothom en pugui formar part?

En la construcció d'una xarxa comunitària, l'associacionisme educatiu ha tingut, històricament i també en l'actualitat, un paper protagonista, treballant de manera voluntària, compromesa i incansable per construir un món més desitjable a través de l'educació en valors, la convivència amb l'entorn i el compromís comunitari.

Malgrat tot, la perpetuació de les múltiples crisis socials i econòmiques **dificulten la possibilitat d'emancipar-se** de les generacions més joves i, per tant, també de poder **disposar de temps per associar-se i implicar-se comunitàriament**. En aquest sentit, aquelles persones i col·lectius més precaritzats per motius de classe, nacionalitat, origen o racialització, a causa de situacions de precarització laboral, de l'habitatge o racisme estructural, poden trobar més dificultats a l'hora de participar en l'associacionisme.

En els darrers anys Catalunya ha experimentat un creixement significatiu de la seva població, marcat per més diversitat social i cultural donada per l'arribada de persones migrades. Però una preocupació travessa l'associacionisme educatiu català: aquest increment demogràfic **no ha estat acompanyat per un increment proporcional en l'associacionisme** i, alhora, la creixent diversitat del nostre país no es veu reflectida en l'associacionisme.

Lluny d'una apatia o desinterès de l'associacionisme en el lleure educatiu, o bé un discurs que assenyala i responsabilitza a esplais i agrupaments com a entitats aïllades d'aquest context social, aquest estudi naix de la posada en comú d'aquestes preocupacions de les federacions que es troben en el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.

Malgrat que se'ns presentaven aquestes intuïcions des d'entitats de base i les federacions, ens trobàvem davant d'una **falta de dades quantitatives** que permetés radiografiar l'estat de la diversitat en esplais i caus, tenint en compte qüestions de nacionalitat, etnicitat, racialització, classe i altres. Aquest informe neix de la voluntat de **diagnosticar el perfil social de l'associacionisme educatiu** per entendre qui hi participa i, sobretot, **qui no hi participa i per què**. Es pretén incidir en quines són les barreres que impedeixen més inclusió i quines iniciatives, accions i projectes molts caus i esplais arreu del territori ja estan executant amb la voluntat de ser més inclusius.

La pèrdua significativa del teixit associatiu del nostre país limita la seva capacitat d'esdevenir un veritable motor de transformació social i comunitària. És per això que aquest estudi no pretén ser només una radiografia o un diagnòstic passiu, sinó un **punt de partida per a l'acció**. Volem rearmar el teixit comunitari, eixamplar definitivament la rotllana i garantir que el lleure educatiu sigui un dret i un motor de transformació social a l'abast de tothom.

Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC)

1. INTRODUCCIÓ

Les entitats d'educació en el lleure tenen un **paper central en la vida comunitària, educativa i associativa de Catalunya**. Els caus, esplais i altres espais de lleure educatiu són entorns fonamentals de socialització, participació i aprenentatge col·lectiu, on infants i joves poden construir vincles i viure experiències educatives significatives fora de l'àmbit escolar i familiar. Alhora, aquestes entitats són també espais de compromís juvenil i de construcció d'una ciutadania més activa i empoderada.

Precisament per aquest paper educatiu i social, resulta especialment rellevant preguntar-se **fins a quin punt les entitats d'educació en el lleure reflecteixen la diversitat de la societat catalana actual**. Catalunya és avui una societat plural, amb una gran diversitat d'orígens, llengües, trajectòries vitals, situacions socioeconòmiques, creences, identitats i formes de vida. Tanmateix, aquesta diversitat no sempre es veu representada amb la mateixa intensitat en els espais associatius i educatius de base voluntària. En aquest sentit, el present estudi parteix de la necessitat de conèixer millor quins perfils formen part de les entitats d'educació en el lleure i quines barreres poden dificultar una participació més àmplia i diversa.

La finalitat principal de l'estudi és analitzar el **perfil sociocultural de les persones que participen en les entitats d'educació en el lleure** que formen part del **Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC)**, tant des de la perspectiva dels equips de caps i monitors/es com de les famílies i infants que en formen part. L'objectiu no és únicament descriure una realitat, sinó també aportar elements de reflexió i orientacions estratègiques que ajudin les entitats a desplegar actuacions de diversificació de perfils durant els pròxims anys.

Amb aquesta finalitat, el projecte ha combinat diverses actuacions metodològiques. En primer lloc, s'han desplegat **dues enquestes**: una adreçada a caps, monitors i monitores de les entitats de base, i una altra dirigida a les famílies. Aquestes enquestes han permès recollir informació sobre dimensions com el gènere, la nacionalitat, l'ascendència o pertinença cultural, les llengües d'ús habitual, les creences religioses, el nivell formatiu, la situació laboral familiar, la vinculació prèvia amb el lleure educatiu i la percepció sobre la gestió de la diversitat a l'entitat.

En segon lloc, l'estudi ha incorporat **sessions territorials de debat** amb entitats d'educació en el lleure, realitzades de manera descentralitzada en diversos punts del territori. Aquestes sessions han permès contrastar els resultats de les enquestes, recollir percepcions, identificar barreres i dificultats, així com generar propostes d'actuació a partir de l'experiència directa de les entitats. Els debats s'han articulat al voltant de tres grans eixos: 1) La diversitat en els equips de caps i monitors/es. 2) L'accés universal d'infants i famílies. 3) Els recursos necessaris per promoure un relleu més ampli i divers.

En tercer lloc, s'ha realitzat un **recull d'experiències de referència impulsades per entitats** que, des de contextos i punts de partida diferents, han desenvolupat pràctiques orientades a afavorir la diversificació, la inclusió i l'arrelament comunitari. Aquestes experiències aporten aprenentatges valuosos, ja que mostren que no existeix una única via per avançar cap a entitats més diverses, sinó múltiples estratègies possibles: des de plans d'acollida i mesures de suport econòmic fins al treball en xarxa amb escoles, entitats i altres agents del territori.

Un element fonamental del procés ha estat la **col·laboració de les federacions d'educació en el lleure que formen part del CNJC**. La seva implicació ha estat clau per validar el plantejament de l'estudi, revisar les eines de recollida d'informació, facilitar la difusió dels qüestionaris, donar suport a la convocatòria de les sessions territorials i contrastar els resultats obtinguts. Aquesta col·laboració ha permès que el projecte no es plantegi com una mirada externa sobre les entitats, sinó com un procés compartit amb el moviment del lleure educatiu i amb les seves estructures representatives.

Els resultats obtinguts apunten a una **realitat complexa**. D'una banda, les entitats d'educació en el lleure es reconeixen majoritàriament com a espais oberts i amb voluntat educativa transformadora. D'altra banda, les dades mostren una composició sociocultural encara força homogènia en molts àmbits, especialment pel que fa a origen, ascendència i nivell formatiu. Aquesta distància entre la voluntat inclusiva i la diversitat efectivament present a les entitats constitueix un dels principals reptes que aborda aquest informe.

Cal entendre aquest repte des d'una **mirada constructiva i de llarg recorregut**. Avançar cap a entitats més diverses no és una tasca immediata ni depèn només de la bona voluntat dels equips de caps i monis. Requereix temps i recursos, formació i acompanyament, i entendre la diversificació de l'entitat com un pilar estratègic que s'incorpori de manera transversal en la manera de fer de l'entitat. També exigeix reconèixer que les barreres d'accés i continuïtat poden ser econòmiques, materials, lingüístiques, culturals, relacionals o simbòliques, i que sovint actuen de manera combinada.

Aconseguir que les entitats d'educació en el lleure siguin més diverses és, en definitiva, aconseguir que **reflecteixin millor la realitat social dels barris, pobles i ciutats** on desenvolupen la seva activitat. Però també és garantir que els beneficis educatius, relacionals i comunitaris de participar en un cau o esplai arribin a més infants, joves i famílies, fonamentant així la inclusió. La diversificació no ha de ser entesa només com un objectiu de representativitat, sinó com una **condició per ampliar drets**, generar vincles entre persones de perfils diferents i reforçar el paper del lleure educatiu com a eina de cohesió social.

Aquest informe vol contribuir a aquest procés. Per això, combina la diagnosi dels perfils socioculturals amb l'anàlisi d'experiències i aportacions de les entitats, i culmina amb unes orientacions estratègiques pensades per facilitar actuacions concretes de diversificació. Més que oferir receptes tancades, el document pretén aportar criteris, aprenentatges i línies de treball que cada entitat pugui adaptar a la seva realitat, capacitat organitzativa i context territorial.

2. METODOLOGIA

Pel desenvolupament del projecte, s'han desplegat metodologies diverses amb l'objectiu de, per una banda, possibilitar la participació des de **graus diversos d'implicació** (tenint en compte la disponibilitat, càrregues de feina, motivació, etc.) de les entitats a l'hora de participar en l'estudi. Per l'altre, el desenvolupament de les diferents metodologies ens permet també obtenir una **visió més precisa d'una realitat complexa**, en alguns casos possibilitant una perspectiva general de la situació de les entitats o aprofundint en temàtiques concretes d'especial interès.

Tenint en compte aquest punt de partida, el recull d'informació s'ha desenvolupat en els següents àmbits:

- **Diagnosi de perfils** de les entitats d'educació en el lleure de Catalunya.
- Identificació de **models i realitats diverses** amb relació amb les temàtiques tractades.
- Detecció de **dificultats i reptes** en la diversificació de perfils i la construcció d'entitats més diverses.
- Recull **d'experiències i bones pràctiques** per a la diversificació.
- Desenvolupament de **línies estratègiques**.

En el transcurs del procés s'han desplegat eines encarades a abordar els diversos elements esmentats. La taula que es mostra a continuació relaciona les metodologies desplegades amb els diferents àmbits de treball.

Taula 1. Metodologies desplegades en el transcurs del procés

Metodologia	Descripció	Àmbit	Participació
Enquesta dirigida a caps i monis sobre diversitat de perfils a les entitats	Enquesta de diagnosi per a determinar la realitat de les entitats d'educació en el lleure amb relació a la diversitat dels equips i del conjunt de l'entitat.	Diagnosi de perfils de les entitats d'educació en el lleure de Catalunya. Identificació de models i realitats diverses amb relació amb les temàtiques tractades. Detecció de dificultats i reptes en la diversificació de perfils i la construcció d'entitats més diverses.	530 respostes / 175 entitats.
Enquesta dirigida a famílies de les entitats d'educació en el lleure.	Enquesta de diagnosi per a determinar la realitat de les entitats d'educació en el lleure amb relació a la diversitat de les famílies i dels infants, així com del conjunt de l'entitat.	Diagnosi de perfils de les entitats d'educació en el lleure de Catalunya. Identificació de models i realitats diverses amb relació amb les temàtiques tractades. Detecció de dificultats i reptes en la diversificació de perfils i la	676 respostes / 50 entitats.

		construcció d'entitats més diverses.	
6 sessions territorials amb entitats d'educació en el lleure	S'han desenvolupat sis sessions amb entitats d'educació en el lleure, amb la finalitat de presentar els principals resultats de l'enquesta, recollir experiències d'èxit i definir línies d'actuació per a la diversificació dels perfils de les entitats. S'han desenvolupat sessions a Lleida, Manresa, Reus, Salt, Hospitalet i Barcelona.	Desenvolupament de línies estratègiques.	50 participants.
Recull d'experiències d'èxit	Identificació d'experiències actualment existents	Recull d'experiències i bones pràctiques per a la diversificació.	10 experiències.

2.1. Grup motor

Per altra banda, cal mencionar que tot el procés ha estat validat i supervisat per un **Grup motor**, en el qual estaven convidades a participar totes les federacions d'entitats d'educació en el lleure que formen part del CNJC. Aquest Grup impulsor ha desenvolupat les següents tasques:

- Validació de la necessitat inicial i dels objectius del projecte.
- Identificació dels principals àmbits d'incidència del projecte.
- Revisió i validació dels blocs temàtics i les preguntes del qüestionari.
- Traspàs d'informació a les federacions i seguiment de la divulgació del qüestionari a les entitats de base.
- Suport en la coorganització de les sessions de debat territorials.
- Revisió i validació dels resultats del procés.

El Grup motor ha permès, per una banda, que les entitats implicades en el projecte hi puguin fer un seguiment continuat, sent partícips des del plantejament fins a la definició de les conclusions d'aquest. Per altra banda, la participació de les federacions ha estat clau per a la difusió de l'enquesta entre les entitats de base.

2.2. Eixos d'anàlisi

Per tal d'operativitzar el projecte i establir àmbits que responguin al plantejament i finalitat d'aquest, les enquestes s'han estructurat a partir dels següents blocs:

- **Dades sociodemogràfiques bàsiques**
- **Identitat i llengua**
- **Religió**
- **Nivell formatiu**
- **Situació laboral**
- **Vinculació amb l'educació en el lleure**
- **Gestió de la diversitat a l'entitat**

Les preguntes recollides en cada un dels blocs (que poden ser consultades als annexos), validades pel Grup motor del procés, han permès identificar les principals característiques socioculturals de les persones que formen part de les entitats, així com el seu punt de vista amb relació a la diversitat d'aquestes.

Per altra banda, amb l'anàlisi dels resultats de les enquestes s'han articulat tres eixos de debat per a les sessions participatives:

Eix 1. Diversitat en els esplais i caus: caps i monitors

Eix 2. Accés universal d'infants i famílies a les entitats

Eix 3. Recursos per a un relleu més ampli i divers

En el transcurs de les sessions de debat, aquests tres eixos han estat desenvolupats recollint propostes clau per abordar les noves estratègies de diversificació dels caus i els esplais. Les conclusions detallades de les sis sessions realitzades es poden consultar als annexos.

3. LES ENQUESTES D'ANÀLISI SOCIOCULTURAL

S'han desenvolupat **dues enquestes virtuals**, una primera **adreçada a les persones voluntàries** que participen en les entitats de base (caps i monis), i **una segona que hem encarat a les famílies,** amb la finalitat de recollir informació sobre la realitat sociocultural dels infants i les seves famílies, així com la seva visió de l'entitat. A continuació, es mostren els resultats més rellevants d'aquests dos qüestionaris, que apunten a una realitat generalment homogènia, de la qual se'n poden extreure reptes compartits.

Per a dur a terme una anàlisi acurada dels resultats de l'enquesta, però evitant incorporar dades que aporten poca informació o ser reiteratives, s'ha optat per una anàlisi global dels resultats, **segregant per variables de perfil** (per exemple, el gènere de les persones que han respost), només en **aquells casos que aquesta segregació aporta informació nova** a l'anàlisi. Per altra banda, cal apuntar també que s'ha desenvolupat una anàlisi comparativa de les respostes obtingudes en l'enquesta adreçada a caps/monis i a la de les famílies, amb la finalitat d'obtenir una visió conjunta de la realitat dels diferents col·lectius que formen part de l'entitat.

Els resultats de les enquestes són estadísticament representatius, amb uns marges d'error del 3,98% per a les famílies i un 4,37% per als monis i caps. Com que es desconeixia la mida total de la població (l'univers) i s'ha assumit l'escenari de màxima incertesa, s'ha aplicat la fórmula de poblacions infinites, que indica que la mida de la mostra és prou gran per poder fer inferències fiables sobre el conjunt de la població. Ara bé, cal matisar que aquesta representativitat és estrictament quantitativa i que, per tal de garantir la representativitat real i sense biaixos dels resultats, cal assumir que el perfil de les persones que han tingut l'interès de respondre reflecteix de manera fidel la diversitat de tot el col·lectiu, fet que no podem assegurar. Trobareu una nota metodològica més extensa a l'Annex 6.

3.1. Descripció de resultats de les enquestes

Bloc 1. Dades sociodemogràfiques bàsiques

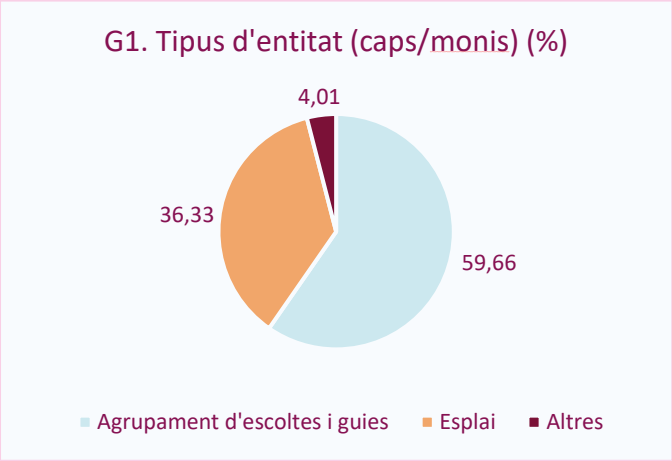

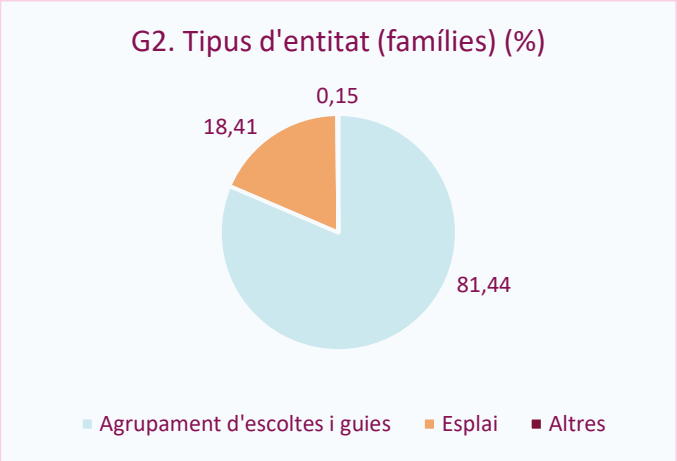

Els resultats mostren que, entre els caps i monitors/es enquestats, el 59,66% pertanyen a un agrupament d'escoltes i guies, el 36,33% formen part d'un esplai, i només un 4,01% s'adscriuen a altres tipologies d'entitat (associacions de lleure, casals d'estiu o seccions territorials). En el cas de les famílies, en canvi, la distribució és molt més esbiaixada: el 81,44% de les respostes provenen de famílies vinculades a un agrupament d'escoltes i guies, davant d'un 18,41% d'esplais i una presència gairebé testimonial (0,15%) d'altres tipologies. Aquesta diferència de composició és rellevant per entendre que els resultats de l'enquesta de famílies estan més condicionats pel perfil i la realitat de les entitats escoltes, mentre que l'enquesta de caps/monis recull una visió més equilibrada entre les dues grans tipologies d'entitat.

- Mentre que l'enquesta de caps/monis presenta una **proporció relativament equilibrada entre agrupaments escoltes i esplais**, la de famílies està clarament dominada pel món escolta, amb una presència més minoritària de l'esplai.
- Cal recordar també que **les 530 respostes de caps/monis provenen de 175 entitats** diferents (mitjana ~3 respostes/entitat), mentre que **les 676 respostes de famílies provenen de només 50 entitats** (mitjana ~13,5 respostes/entitat). La mostra de famílies és més concentrada en menys entitats i, per tant, menys representativa de la diversitat del conjunt d'entitats que la de caps/monis.

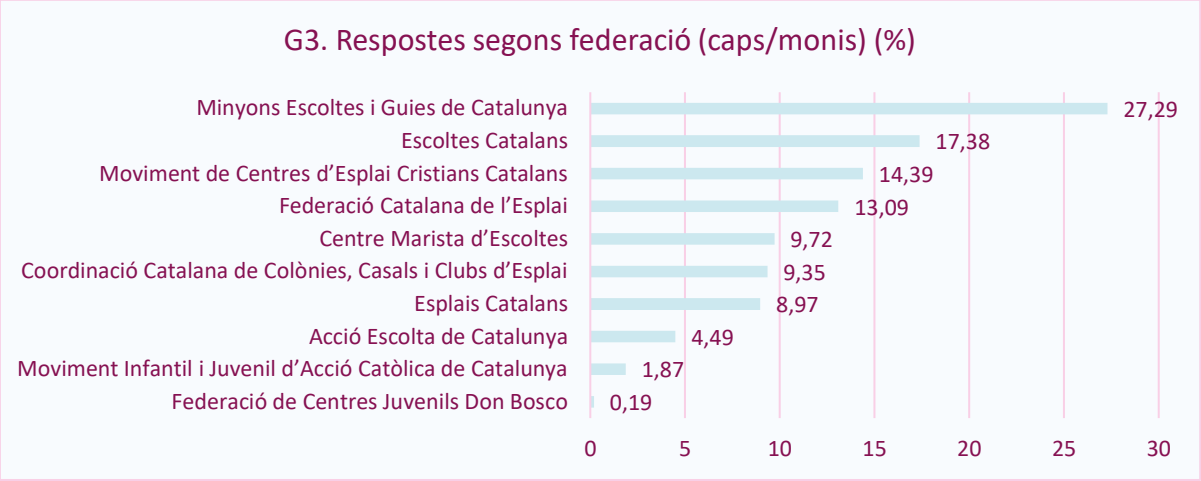

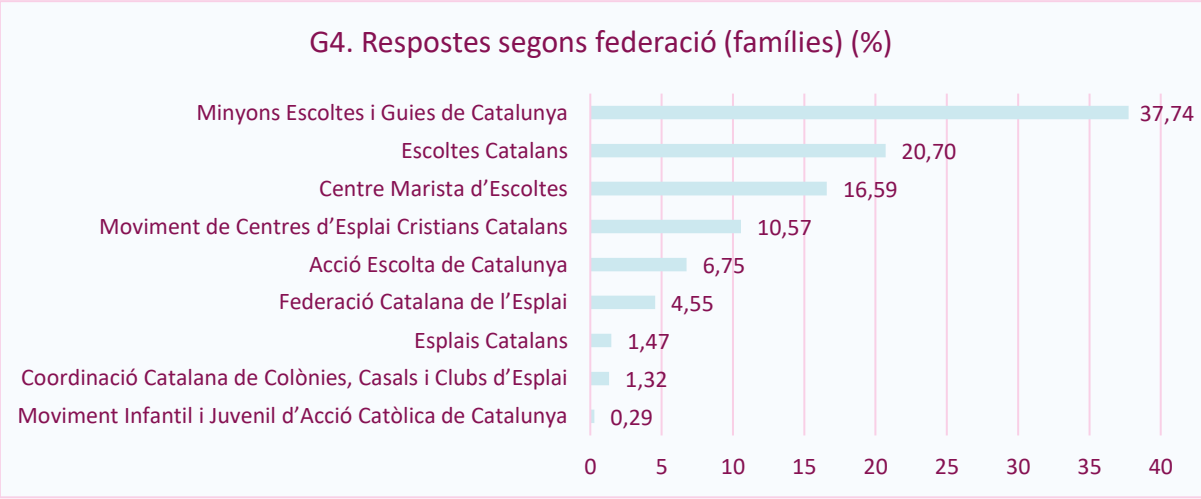

En l'enquesta de caps/monis, la federació amb més pes és **Minyons Escoltes i Guies de Catalunya** (27,29%), seguida d'**Escoltes Catalans** (17,38%) i el **Moviment de Centres d'Esplai Cristians Catalans** (14,39%). En l'enquesta de famílies, el predomini de **Minyons Escoltes i Guies de Catalunya** és encara més acusat (37,74%), seguit també d'**Escoltes Catalans** (20,7%) i el **Centre Marista d'Escoltes** (16,59%), mentre que les federacions vinculades als esplais hi tenen un pes molt menor.

- Aquesta distribució confirma, en l'àmbit de federació, el biaix ja observat a la pàgina anterior: les **federacions escoltes concentren un pes molt més gran entre les famílies que entre els caps/monis**, on la presència de les federacions d'esplai és més equilibrada.

G5. Gènere de la persona que respon (caps/monis) (%)

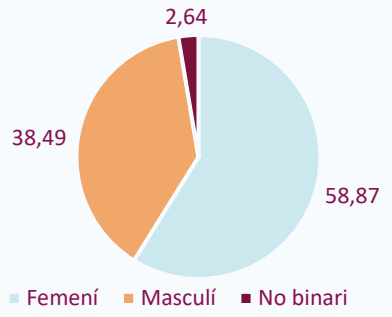

G6. Gènere de la persona que respon (famílies) (%)

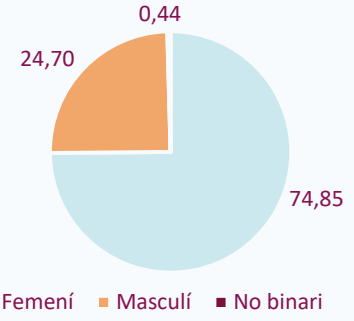

En l'enquesta de caps/monis, el **58,87%** de les persones que han respost **són dones**, el **38,49% homes** i un **2,64% no binàries**. En l'enquesta de famílies, el biaix de gènere és molt més pronunciat: el **74,85%** de les respostes corresponen a **dones**, davant d'un **24,70%** d'**homes** i una presència de persones **no binàries** que **no arriba al 0,50%**.

- En ambdues enquestes les **dones són majoria** entre les persones que responen, però aquest predomini és **notablement més marcat en el cas de les famílies**, on probablement reflecteix que són majoritàriament les mares (o figures maternes) les que s'ocupen de gestionar la relació de la família amb l'entitat.

- Entre els caps i monis, les dones representen el 58,87%, una proporció superior al seu pes entre la població jove de Catalunya: l'any 2025, les **dones eren el 47,75% de la població de 15 a 24 anys**, davant del 52,25% d'homes. **En l'enquesta a famílies, la feminització és encara més marcada**, molt per sobre del 50,67% que representen en el conjunt de la població catalana. Això apunta a una presència especialment elevada de dones tant en els equips educatius com, sobretot, en la interlocució de les famílies amb les entitats[1].

[1] Idescat, *Població a 1 de gener per sexe i grups d'edat*, dades de 2025.

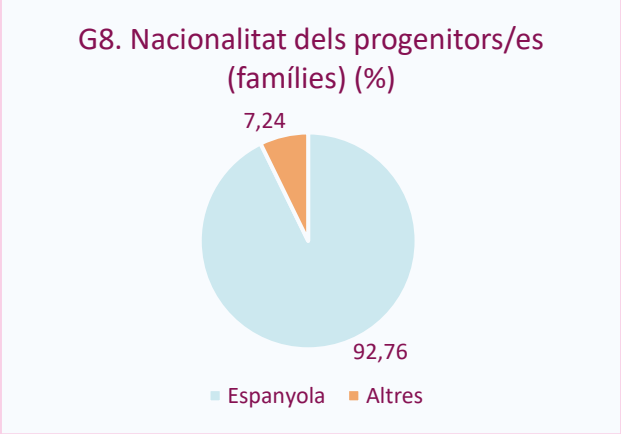

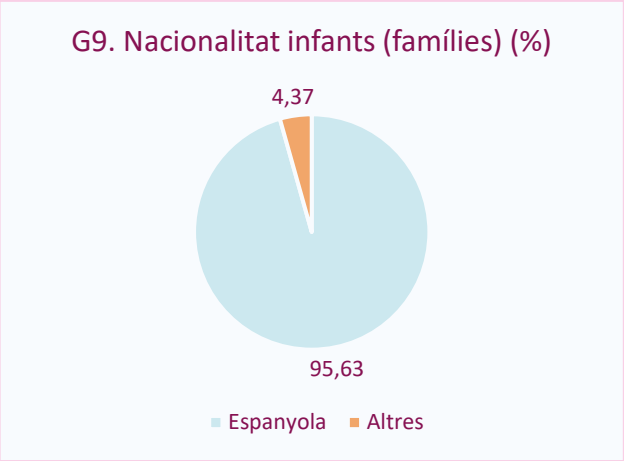

La nacionalitat espanyola és clarament predominant en tots els col·lectius analitzats, però amb graus de concentració diferents.

Entre els caps i monitors/es, l'homogeneïtat és gairebé total, ja que el 98,67% té nacionalitat espanyola, i l'1,33% restant es reparteix en una gran dispersió de nacionalitats, cadascuna representada per una única persona sobre les 530 respostes.

Pel que fa a les famílies, els/les progenitors/es amb nacionalitat espanyola representen el 92,76%, amb un 7,24% d'altres nacionalitats. En el cas dels infants, la proporció de nacionalitat espanyola puja fins al 95,63% (4,37% d'altres nacionalitats). En tots els casos, doncs, es tracta d'una diversitat de nacionalitats àmplia en nombre de països diferents representats, però molt poc profunda, ja que cap nacionalitat estrangera arriba a superar l'1-2% del total.

- Els **caps/monis és el col·lectiu amb menys diversitat** de tots els analitzats amb relació a la seva nacionalitat (1,33% de persones amb nacionalitat que no sigui l'espanyola), per sota dels infants (4,37%) i dels seus progenitors (7,24%).
- La **proporció d'altres nacionalitats és més alta entre els progenitors (7,24%) que entre els infants (4,37%)** dins la mateixa enquesta de famílies. Una possible explicació és que una part dels infants nascuts a Catalunya de progenitors amb nacionalitat no espanyola ja disposen de la nacionalitat espanyola, mentre que els seus progenitors encara mantenen la nacionalitat d'origen.

- La presència de persones amb nacionalitat no espanyola és molt inferior en les entitats enquestades que en conjunt de Catalunya. Entre els **caps i monis**, només representen l'**1,33%**, davant d'aproximadament el **19,58% de la població catalana de 15 a 24 anys**. Entre els **progenitors**, el percentatge és del **7,24%**, lluny del **18,74% del conjunt de la població**. Finalment, només el **4,37% dels infants** té nacionalitat no espanyola, davant d'aproximadament el **17,96% de la població catalana de 0 a 14 anys**. Les dades mostren, per tant, una clara infrarepresentació de la població de nacionalitat no espanyola en tots els col·lectius analitzats[2].
- En els qüestionaris s'han realitzat altres preguntes relacionades amb l'origen, com pot ser el **país de naixement** (que no ha de coincidir necessàriament amb la nacionalitat actual de la persona), amb tot, els resultats obtinguts han estat molt similars als que acabem d'exposar.

Bloc 2. Identitat i llengua

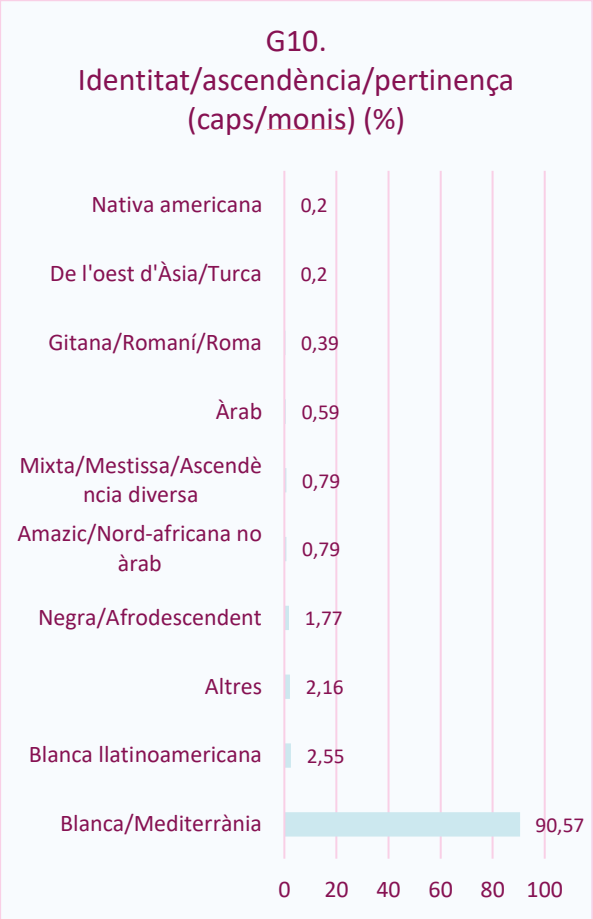

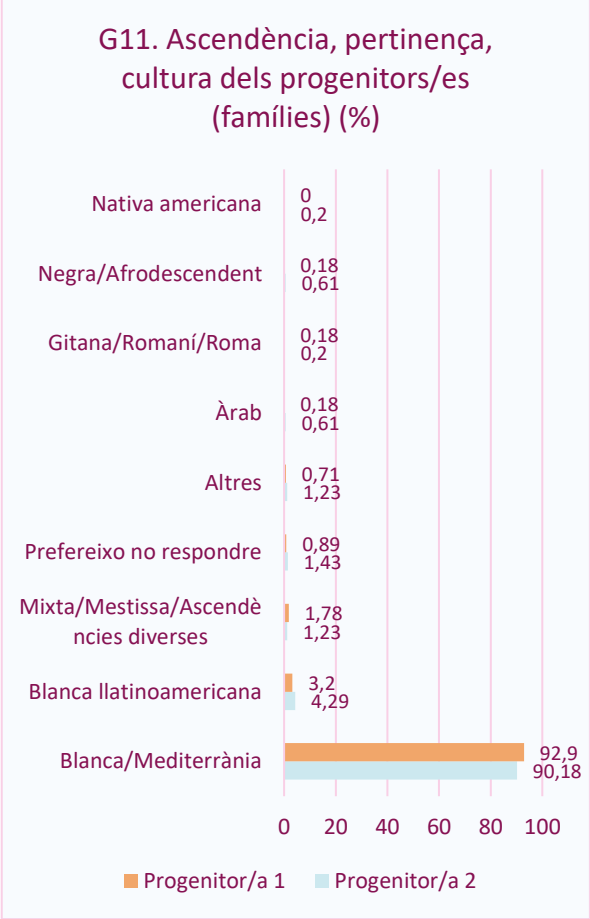

[2] Idescat, *Cens anual de població de l'INE. Població per nacionalitat i grups d'edat*, dades a 1 de gener de 2025.

Per a la formulació d'aquesta pregunta s'han utilitzat les categories proposades pel Ministeri d'Igualtat[3], una classificació àmplia que permet recollir les diverses ascendències i identitats existents a Catalunya.

La categoria 'Blanca/Mediterrània' concentra la gran majoria de respostes en tots els col·lectius: el 90,57% dels caps i monitors/es s'hi identifiquen, i el mateix succeeix amb els progenitors de les famílies (92,9% el progenitor/a 1 i 90,18% el progenitor/a 2). En segon lloc, en tots els casos, apareix l'opció 'Blanca llatinoamericana', amb un pes molt més discret (2,55% caps/monis; 3,2% i 4,29% en els progenitors de família). La resta de categories, com poden ser negra/afrodescendent, àrab, amaziga/nord-africana no àrab, mixta/mestissa, gitana/romaní, nativa americana i de l'oest d'Àsia/turca, tenen totes un pes per sota del 2% en tots els col·lectius, i en molts casos no arriben ni a l'1%.

- El **patró de distribució és pràcticament idèntic entre els tres subgrups**. La categoria dominant és la mateixa, i el conjunt de categories minoritàries compten amb pesos molt similars. Això reforça la idea, ja apuntada a la pàgina anterior, d'un **perfil sociocultural molt homogeni** i amb molt poca diversitat ètnica/cultural real en el conjunt de l'univers estudiat.

- Comparant amb la nacionalitat, es pot observar que el percentatge de persones que **s'identifiquen amb una ascendència no blanca/mediterrània** (al voltant del 7-10%) **és sensiblement més alt que el percentatge amb nacionalitat no espanyola** (entre l'1,3% i el 7,2%). Això suggereix que una part de la diversitat d'origen i ascendència no es capta si només es mira la situació administrativa, ja que hi ha persones amb nacionalitat espanyola que s'identifiquen amb una ascendència o pertinença cultural diferent de la blanca/mediterrània.

[3] Ministeri d'Igualtat. *El impacto del racismo en España,* 2024.

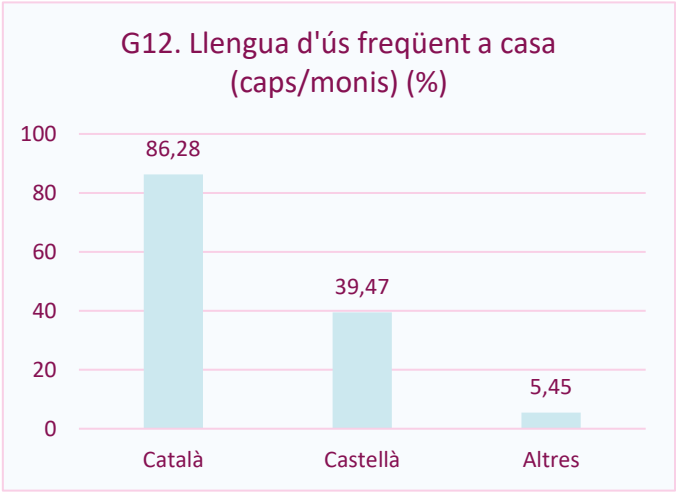

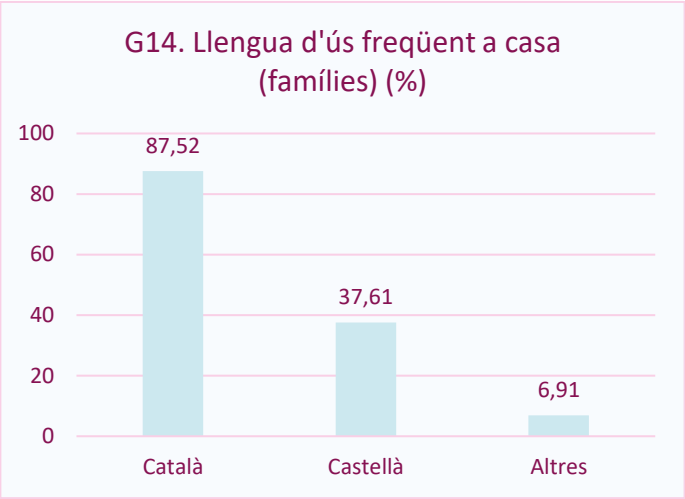

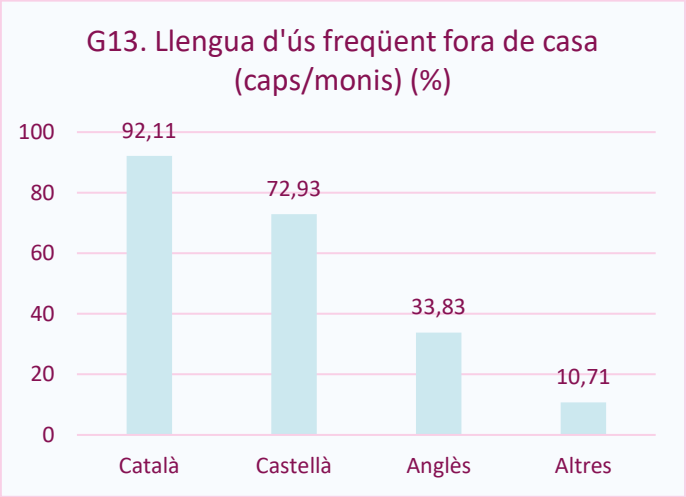

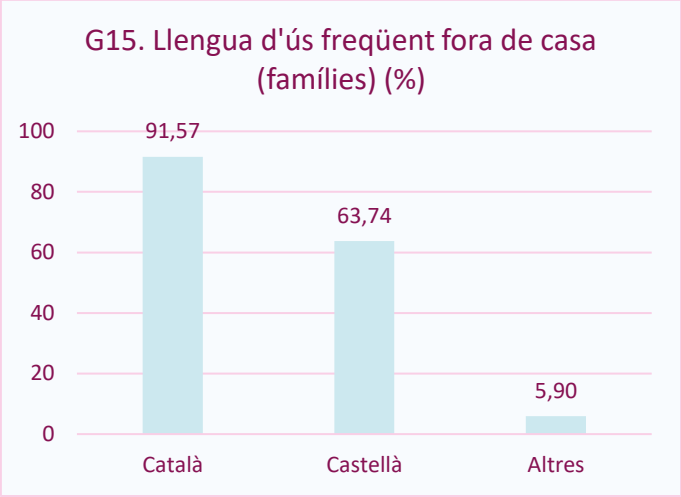

El català és la llengua predominant en tots els contextos i col·lectius analitzats, i la seva presència creix de manera consistent quan es passa de l'àmbit domèstic a fora de casa. En el cas dels caps/monis es passa del 86,28% a casa al 92,11% fora de casa, i del 87,52% al 91,57% entre les famílies. El castellà, en canvi, experimenta un increment molt més pronunciat entre els dos àmbits: passa del 39,47% a casa al 72,93% fora de casa entre els caps/monis (+33,5 punts) i del 37,61% al 63,74% entre les famílies (+26,1 punts). L'anglès té una presència destacada entre els caps/monis a fora de casa, mentre que les altres llengües es presenten com a minoritària en tots els casos, oscil·lant entre el 5,45% i el 10,71% segons el col·lectiu i el context.

- El patró és el mateix en els diferents col·lectius, ja que **el català manté una presència molt alta i estable en tots els àmbits**, mentre que el **castellà guanya pes de manera molt notable en sortir de l'àmbit domèstic**, evidenciant un ús més 'públic' o social del castellà i un ús més 'privat' o familiar del català.
- **L'augment relatiu del castellà fora de casa és més pronunciat entre els caps/monis** (+33,5% amb relació a l'ús del castellà a la llar) que entre les famílies (+26,1%), el que podria indicar que els caps/monis es mouen en entorns socials (estudis, feina, oci) una mica més castellanitzats que l'entorn més domèstic/familiar de les famílies enquestades.

- La presència de **l'anglès guanya força fora de l'àmbit domèstic** per als caps/monis, mentre que en el cas de les famílies el seu ús és molt minoritari.
- La presència del català és especialment elevada entre les entitats d'educació en el lleure, especialment si fem la comparació amb el conjunt de Catalunya. L'Enquesta d'usos lingüístics de la població catalana indica que només el **31,6%** utilitza exclusivament o principalment el català amb els membres de la llar. Només és la llengua exclusiva o predominant en el **29,5%** dels casos quan es relacionen amb els amics[4].

Bloc 3. Religió

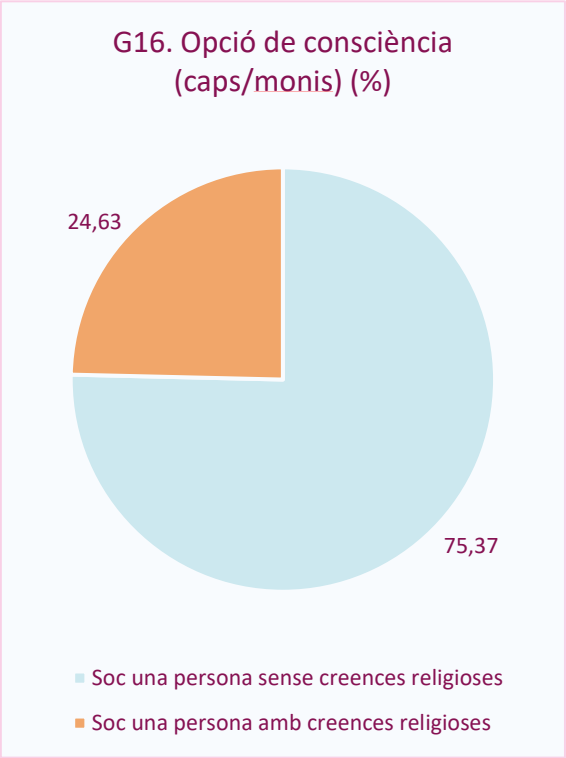

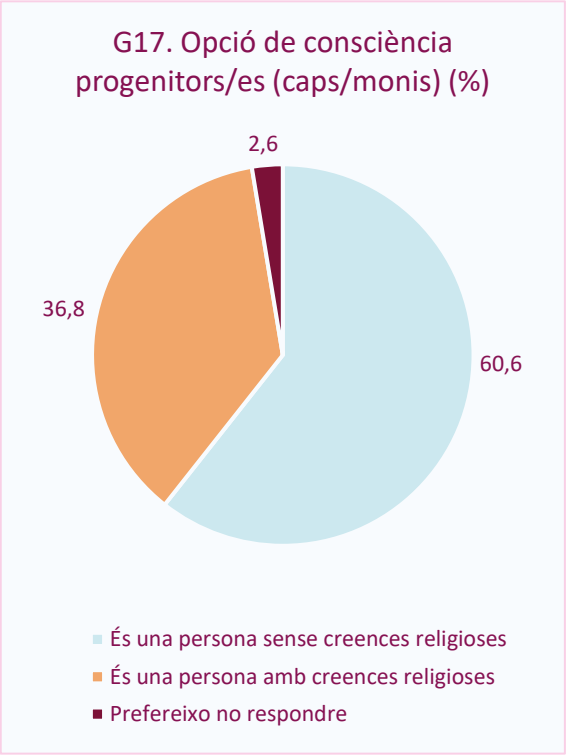

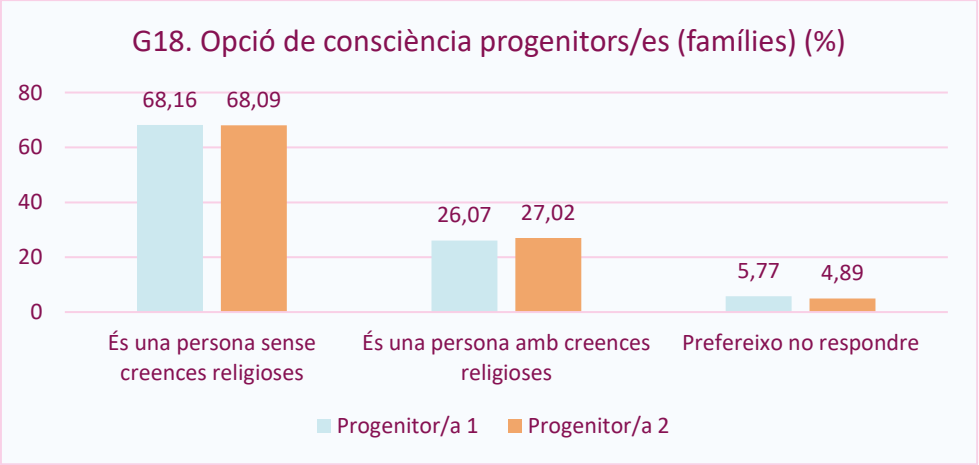

[4] Idescat i Departament de Política Lingüística, *Enquesta d'usos lingüístics de la població*, dades de 2023.

Entre els caps i monis, el 75,37% es declara una persona sense creences religioses, davant d'un 24,63% que s'identifica amb creences religioses. Quan se'ls pregunta pels seus propis progenitors (dels caps i monis), el percentatge de persones sense creences religioses baixa fins al 60,6%, mentre que el de creences religioses puja fins al 36,8%, i apareix un petit 2,6% que prefereix no respondre. Pel costat de l'enquesta de famílies, els progenitors mostren valors molt similars entre ells: un 68,16% (progenitor/a 1) i un 68,09% (progenitor/a 2) es declaren sense creences religioses, un 26,07% i un 27,02% amb creences, i un 5,77% i un 4,89%, respectivament, prefereix no respondre.

- S'observa un **clar gradient generacional** dins la mateixa enquesta de caps/monis: el col·lectiu de caps/monis (75,37% sense creences) està notablement més secularitzat que el dels seus progenitors (60,6% sense creences), amb una diferència de més de 14 punts percentuals. Això apunta a un procés de secularització intergeneracional dins aquest col·lectiu.
- Els **progenitors dels infants** (68% sense creences) se situen en una **posició intermèdia entre els caps/monis** (75,37%) **i els progenitors dels caps/monis** (60,6%), més propers a aquests últims. Això podria respondre, en part, a una diferència d'edat, ja que els progenitors de les famílies dels infants són més joves que els dels caps/monis (que pertanyen a una generació anterior), i per tant se situen en un punt intermedi del mateix procés de secularització.
- En termes comparatius, la proporció de persones creients entre el conjunt de la població catalana és superior a la de les persones que formen part de caus i esplais. On la diferència és més notable és entre les famílies: el **36,8% dels progenitors dels caps i monis tenen creences religioses** i aproximadament el **27% dels progenitors dels infants**, davant del **49,4% de la població catalana**. Les persones vinculades a les entitats enquestades presenten, per tant, un grau de secularització superior al del conjunt de Catalunya[5].

[5] Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia, *Laïcitat en xifres*, anàlisi 2026.

Bloc 4. Nivell formatiu

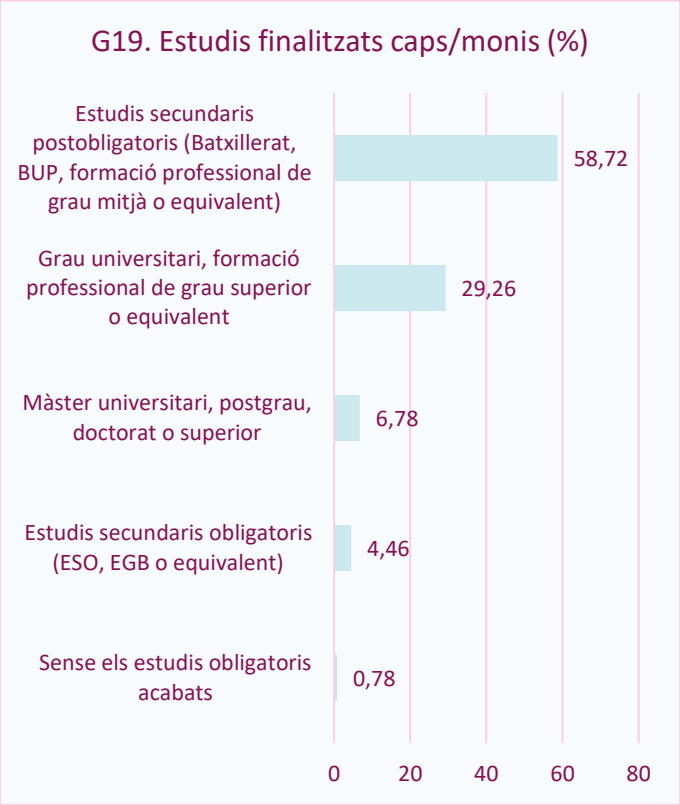

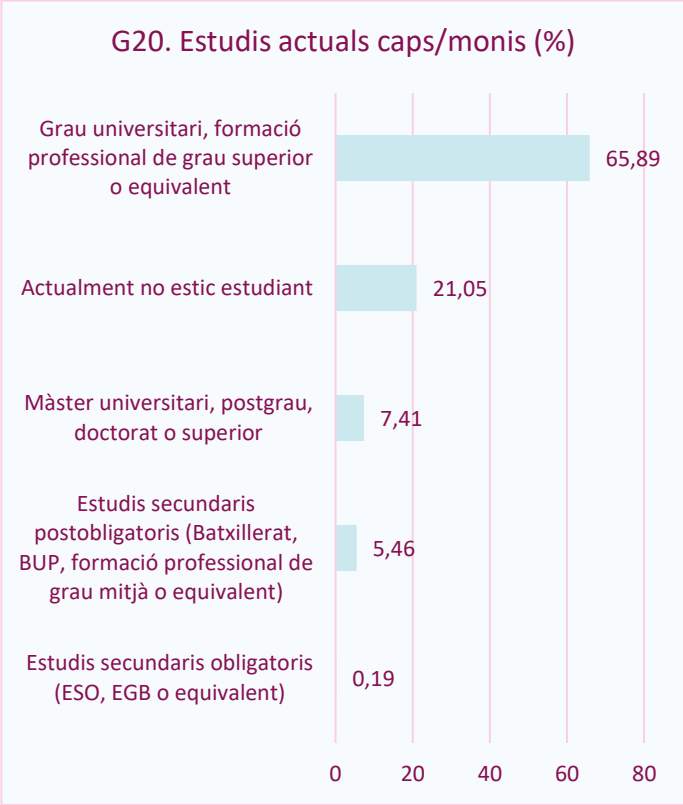

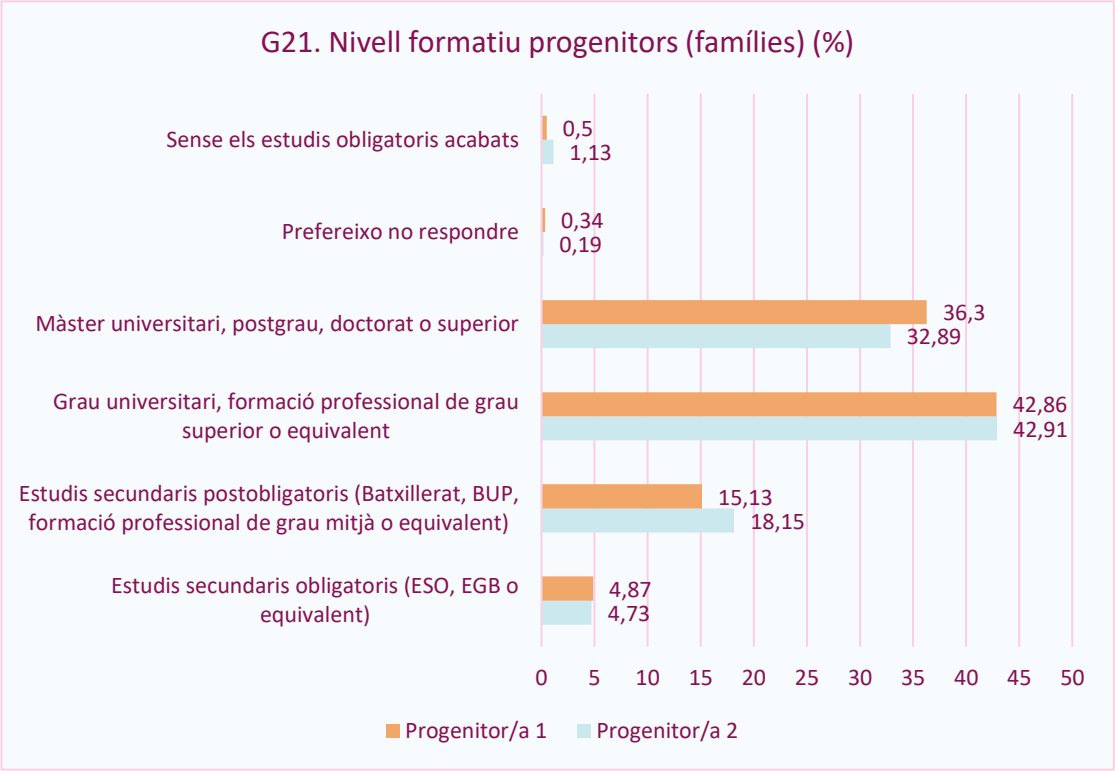

Pel que fa als estudis finalitzats, els caps i monitors/es se situen majoritàriament en estudis secundaris postobligatoris (58,72% han realitzat batxillerat, BUP o FP de grau mitjà), seguits

a distància pel grau universitari o FP de grau superior (29,26%), el màster/postgrau/doctorat (6,78%), l'ESO (4,46%) i, de manera residual, sense estudis obligatoris acabats (0,78%).

Si es mira, en canvi, els estudis que estan cursant actualment, el panorama canvia substancialment: el 65,89% es troba cursant un grau universitari o FP de grau superior, un 21,05% declara que actualment no està estudiant, un 7,41% cursa un màster i percentatges molt menors es reparteixen entre postobligatoris (5,46%) i ESO (0,19%).

Pel que fa als progenitors de les famílies, el nivell formatiu ja assolit és sensiblement més alt, ja que el grau universitari és la categoria més freqüent en ambdós progenitors (42,86% i 42,91%), seguit molt de prop pel màster/postgrau/doctorat (36,3% i 32,89%), mentre que els estudis postobligatoris (15,13% i 18,15%) i l'ESO (4,87% i 4,73%) queden clarament en minoria.

- Els **caps/monis són majoritàriament joves encara en procés formatiu (de fet, dos terços declaren estar estudiant)**, mentre que els progenitors de **família són adults amb la trajectòria educativa ja tancada**. Per això, el seu nivell formatiu 'finalitzat' és, lògicament, molt més alt (més del 75% amb grau o màster) que el dels caps/monis (36% amb grau o màster ja finalitzat).
- La gran **majoria del col·lectiu de caps/monis està realitzant o ha realitzat estudis superiors**, parlem doncs d'un col·lectiu que majoritàriament compta amb un alt nivell formatiu o està en procés d'assolir-lo.
- Entre els progenitors de família, el pes del màster/postgrau/doctorat (32-36%) és notablement alt i bastant equilibrat entre el progenitor/a 1 i el progenitor/a 2, sense diferències rellevants de gènere o rol parental en el nivell formatiu assolit. Cal sumar-hi un 42% de progenitors amb estudis de grau universitari o formació professional de grau superior assolits, amb la qual cosa el **perfil de les famílies destaca també per un nivell formatiu molt elevat**.
- El nivell formatiu dels col·lectius enquestats és superior al del conjunt de Catalunya. Entre els **caps i monis, el 36,04% ja ha finalitzat estudis superiors** i un **73,30% en cursa actualment**, mentre que entre la població catalana de **16 a 24 anys** només el **18,2%** té estudis superiors assolits. La diferència és encara més clara entre les **famílies**: gairebé el **80% dels progenitors disposa d'un grau universitari, una FP superior, un màster o un doctorat**, davant del **46,66% de la població catalana de 35 a 54 anys**. Les dades mostren, per tant, una marcada concentració de perfils amb estudis superiors a les entitats analitzades[6].

[6] Idescat, a partir de l'*Enquesta de població activa* de l'INE, *Població de 16 anys i més per nivell de formació assolit i grups d'edat*, dades de 2024.

Bloc 5. Situació laboral

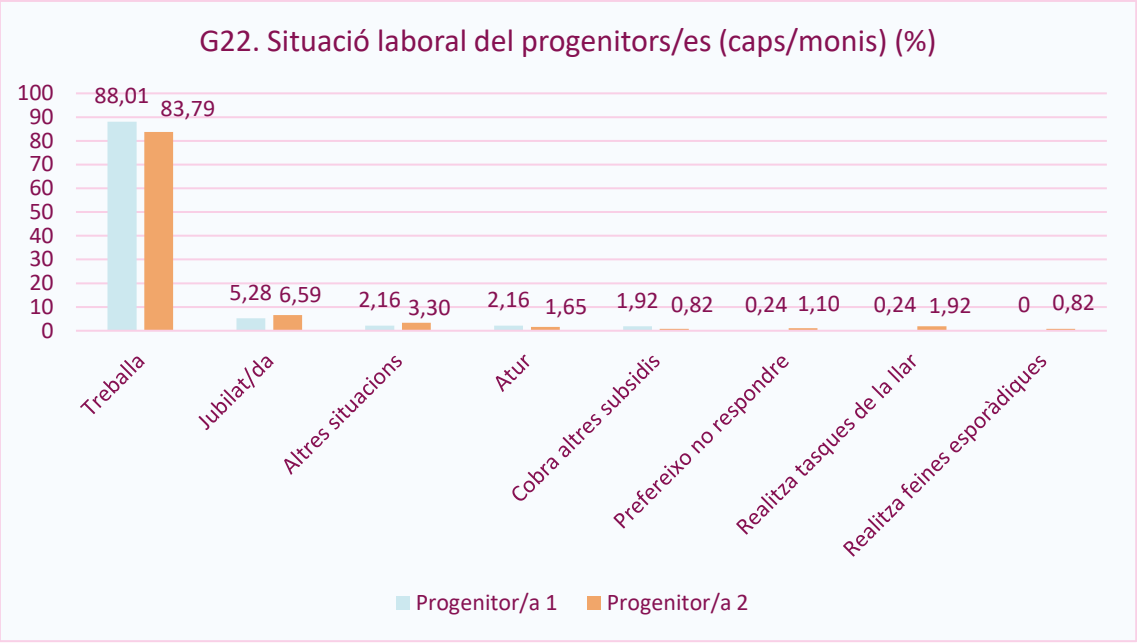

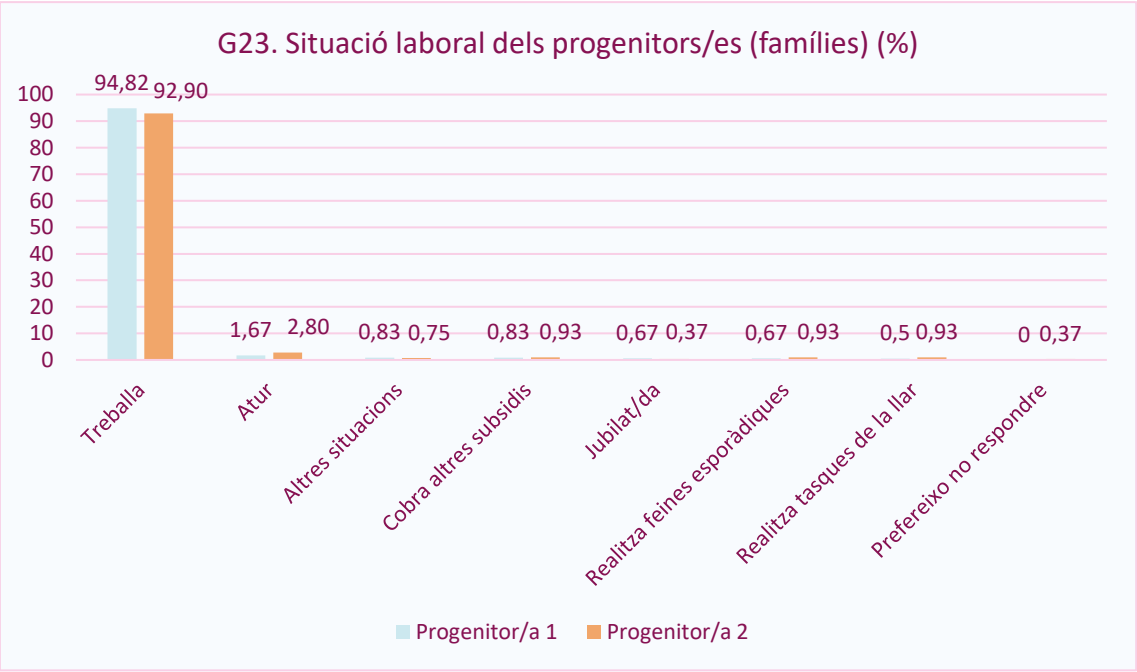

Aquesta pàgina recull la situació laboral dels progenitors/es, tant dels caps i monitors/es com de les famílies enquestades. Entre els progenitors dels caps/monis, la categoria 'Treballa' arriba al 88,01% (progenitor/a 1) i al 83,79% (progenitor/a 2), seguida del 'Jubilat/da' (5,28% i 6,59%) i, ja amb pesos molt menors, 'Altres situacions', 'Atur' o 'Cobra altres subsidis' (totes per sota del 3,3%). Entre els progenitors dels infants, el percentatge que treballa és encara més alt (94,82% i 92,90%), mentre que la resta de categories (atur, jubilació, subsidis, feines esporàdiques o tasques de la llar) es reparteixen en proporcions molt petites, totes per sota del 3%.

- Els progenitors dels infants presenten una **taxa d'ocupació uns 7-9 punts superior a la dels progenitors dels caps/monis**, i alhora una taxa de jubilació molt més baixa (0,37%-0,67% davant del 5,28%-6,59%). Això és coherent amb la distribució generacional de les persones que responen. En ambdós casos trobem percentatges molt reduïts de persones en situació d'atur o en altres situacions que poden apuntar a situacions de precarietat o baixos recursos.

- En tots els subgrups, **l'atur es manté en xifres molt baixes** (entre l'1,65% i el 2,8%), confirmant que es tracta, en conjunt, d'un perfil socioeconòmic familiar força estable des del punt de vista laboral, tant en l'entorn dels caps/monis com en el de les famílies dels infants.

- L'atur té una incidència molt reduïda entre les famílies vinculades a les entitats. Entre els progenitors dels caps i monis, es troba a l'atur entre l'1,65% i el 2,16%, i entre els progenitors dels infants, entre l'1,67% i el 2,80%. Aquestes proporcions són clarament inferiors a la **taxa d'atur registral de Catalunya, situada en el 8,4% l'any 2025**, fet que reforça la identificació d'un perfil familiar amb una situació laboral comparativament estable. Cal tenir en compte que la taxa oficial relaciona les persones inscrites a l'atur amb la població activa registrada, mentre que l'enquesta calcula el percentatge sobre el conjunt de progenitors que hi han respost[7].

  Cal apuntar que el fet de tenir treball no implica necessàriament la manca d'una situació de precarietat, la taxa del risc de pobresa assalariada a Catalunya és de l'11,8%.[8]

[7] Observatori del Treball i Model Productiu, *Enquesta de població activa*, dades de 2025.
[8] Idescat, *Taxa de risc de pobreza en el treball,* dades de 2025.

Bloc 6. Vinculació amb l'educació en el lleure

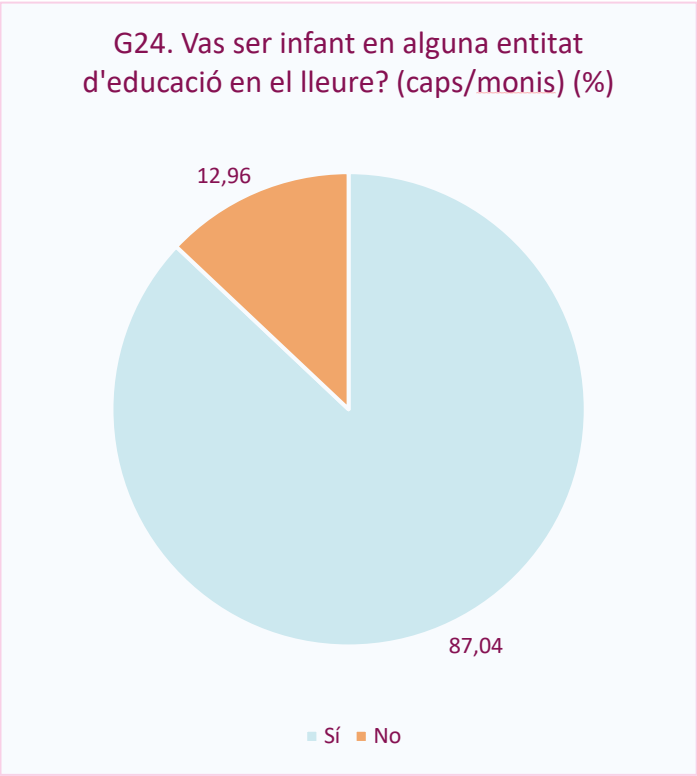

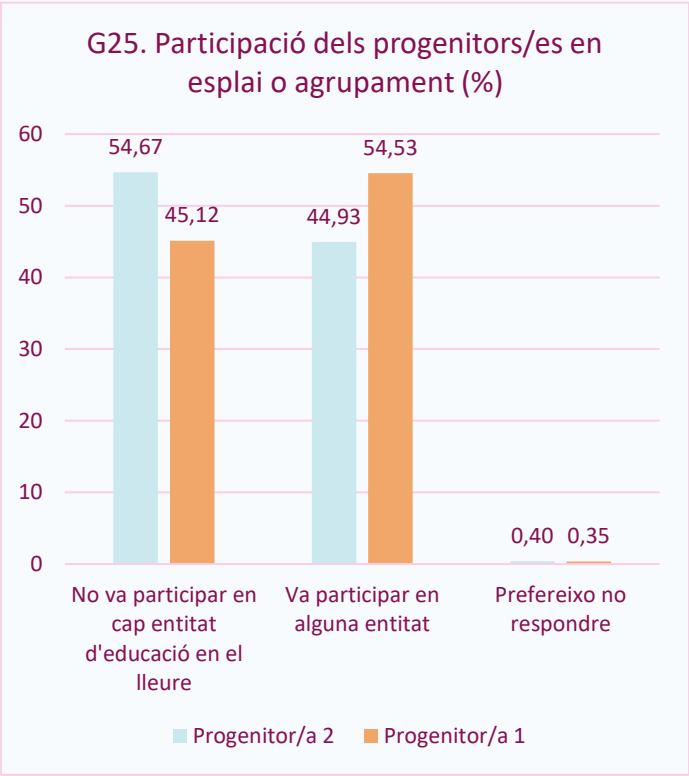

El primer gràfic mostra que el 87,04% dels caps i monitors/es actuals van ser infants en alguna entitat d'educació en el lleure, davant d'un 12,96% que no hi havia participat mai. El segon gràfic, en canvi, es refereix als progenitors dels infants. En aquest cas, el 54,53% del progenitor/a 1 i el 44,93% del progenitor/a 2 havien tingut alguna vinculació prèvia amb un esplai o agrupament (ja fos com a infant, com a infant i posteriorment monitor/cap, o directament com a monitor/cap), mentre que el 45,12% i el 54,67% no hi havien participat mai.

- Es confirma una **continuïtat molt més forta entre els caps/monis** (87% han estat ells mateixos infants del lleure) que entre els progenitors de les famílies actuals (45-55% hi havien participat). Això reforça la idea que el relleu de caps/monis es nodreix sobretot de persones que formaven part de l'entitat com a infants, mentre que una part important de les famílies arriba a aquestes entitats sense cap vincle generacional previ.

Bloc 7. Gestió de la diversitat a l'entitat

Una vegada finalitzades les preguntes orientades a descriure el perfil sociocultural de les persones participants, aquest bloc se centra en la seva **percepció sobre la realitat de l'entitat** amb relació als diversos temes tractats durant l'estudi. Concretament, es recullen valoracions sobre el grau de diversitat existent, la preparació de l'entitat per gestionar

aquesta diversitat, les actuacions impulsades per arribar a diferents perfils i els recursos disponibles per garantir una participació inclusiva.

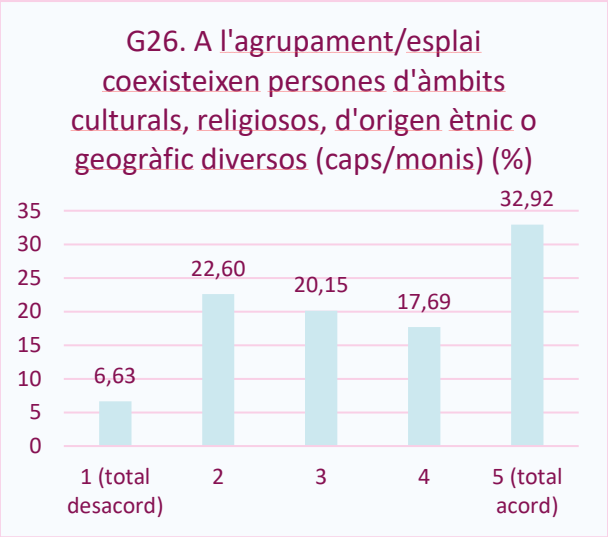

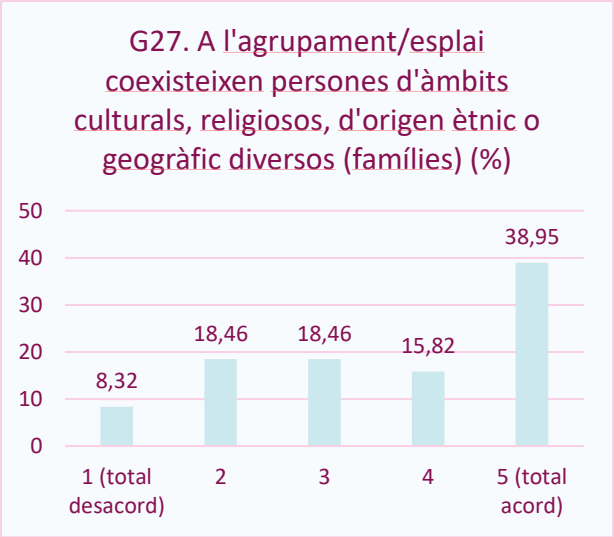

Davant l'afirmació 'A l'agrupament/esplai coexisteixen persones d'àmbits culturals, religiosos, d'origen ètnic o geogràfic diversos', els caps i monitors/es mostren diferents posicions: un 29,23% s'hi mostra en desacord o totalment en desacord (valors 1-2), un 20,15% es manté en una posició neutra (valor 3), i un 50,61% hi està d'acord o totalment d'acord (valors 4-5), amb el '5 (total acord)' com a opció més votada (32,92%). Entre les famílies, el patró és similar, però una mica més polaritzat cap als extrems: el 26,78% es mostra en desacord (1-2), el 18,46% es manté neutre, i el 54,77% hi està d'acord (4-5), també amb el '5 (total acord)' com a resposta més freqüent i, en aquest cas, encara més marcada (38,95%).

- Tot i la lleugera diferència, la valoració global és bastant similar entre els dos col·lectius: **al voltant de la meitat es mostra d'acord amb el fet que hi ha diversitat real a la seva entitat**, mentre que prop d'una de cada tres persones hi discrepa. Es tracta de **l'ítem amb el grau d'acord més baix de tota la sèrie** de preguntes sobre diversitat a l'entitat de base, el que suggereix que, malgrat les valoracions força positives sobre la preparació, els recursos o l'esforç de les entitats (que es veuran a continuació), la percepció sobre la diversitat efectivament present als grups segueix sent més moderada.

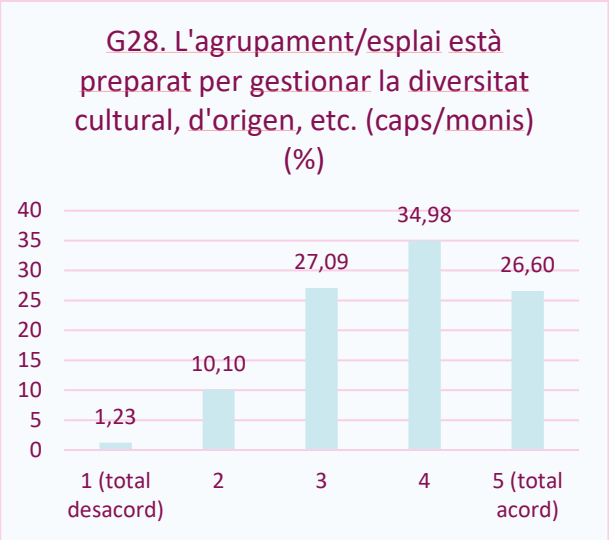

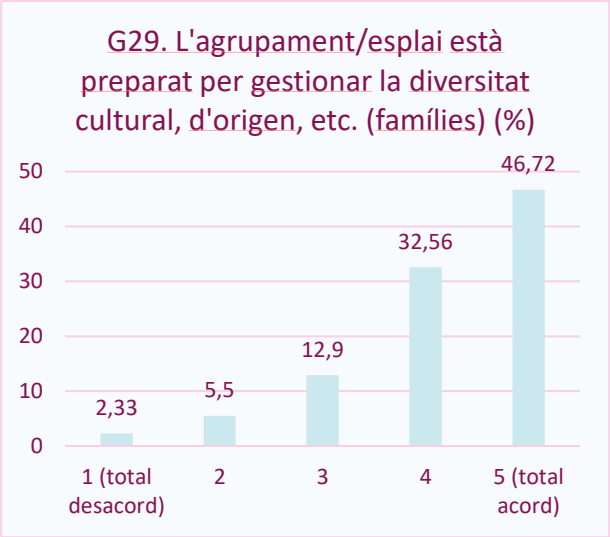

Davant l'afirmació 'L'agrupament/esplai està preparat per gestionar la diversitat cultural, d'origen, etc.', la valoració és molt més positiva que en l'ítem anterior. Entre els caps i monitors/es, només un 11,33% es mostra en desacord (1-2), un 27,09% es manté neutre, i el 61,58% hi està d'acord o totalment d'acord (4-5). Entre les famílies, l'acord és encara més ampli, ja que només un 7,83% es mostra en desacord, un 12,9% neutre, i un 79,28% d'acord o totalment d'acord, amb el '5 (total acord)' com a resposta clarament majoritària (46,72%).

- Les **famílies perceben l'entitat com a més preparada per gestionar la diversitat** que els mateixos caps/monis (79,28% davant un 61,58% d'acord), un patró que es repetirà en la majoria dels ítems d'aquest bloc. Els equips tendeixen a fer una valoració més autocrítica que les famílies, si bé en ambdós casos la visió és generalment positiva.

- En aquest cas, el test khi-quadrat per gènere sí que resulta estadísticament significatiu tant entre els caps/monis (p=0,031) com, més marcadament, entre les famílies (p=0,0034): en ambdues enquestes, **els homes es mostren més d'acord amb que l'entitat està preparada per gestionar la diversitat** (32,9% i 56,6% en l'opció '5 total acord') que les dones, que es mostren més crítiques (22,2% i 43,9%, respectivament).

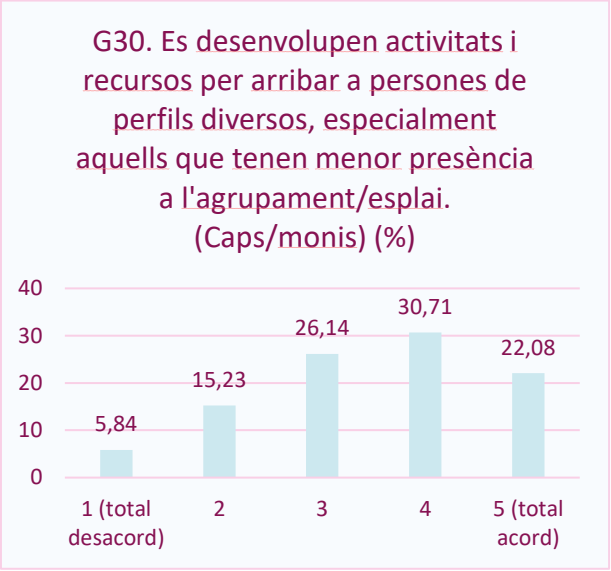

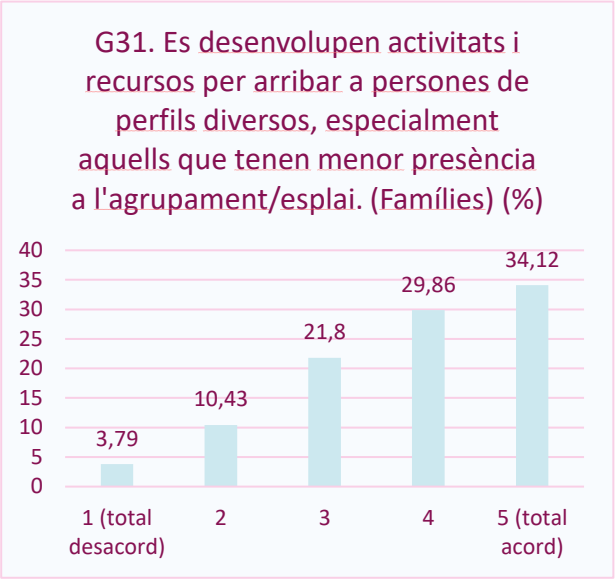

Davant l'afirmació 'Es desenvolupen activitats i recursos per arribar a persones de perfils diversos, especialment aquells que tenen menor presència a l'agrupament/esplai', els caps i monitors/es mostren una opinió generalment positiva, però amb algunes divergències. Un 21,07% es mostra en desacord (1-2), un 26,14% neutre, i un 52,79% d'acord o totalment d'acord (4-5). Entre les famílies, la valoració torna a ser més positiva: un 14,22% en desacord, un 21,8% neutre, i un 63,98% d'acord (4-5).

- Es repeteix el patró ja observat a la pàgina anterior, ja que **les famílies valoren més positivament l'esforç de l'entitat** (64% d'acord) que els mateixos caps/monis (53% d'acord), tot i que en aquest ítem la diferència és una mica menor que en el de la 'preparació' de l'entitat.

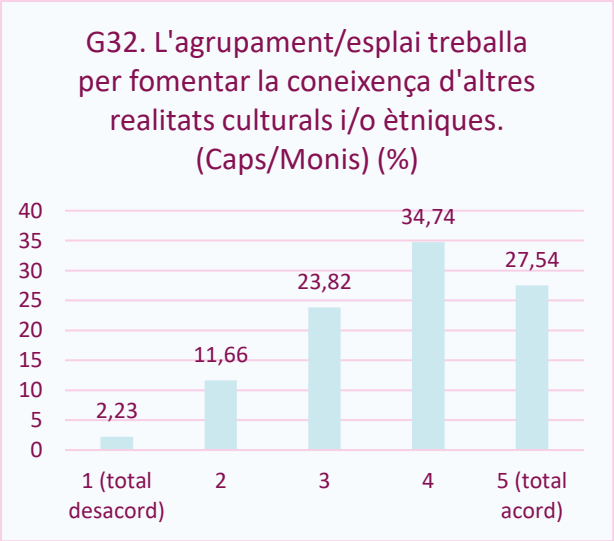

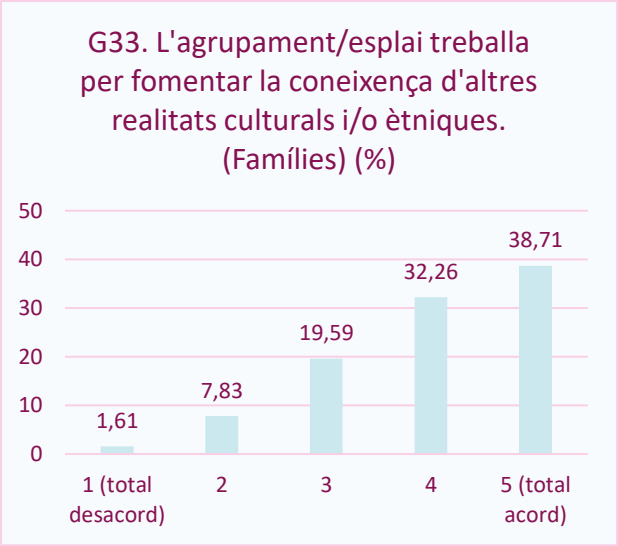

Davant l'afirmació 'L'agrupament/esplai treballa per fomentar la coneixença d'altres realitats culturals i/o ètniques', els caps i monitors/es es mostren majoritàriament d'acord: un 13,89% en desacord (1-2), un 23,82% neutre, i un 62,28% d'acord o totalment d'acord (4-5). Entre les

famílies, l'acord és encara superior, ja que només un 9,44% en desacord, un 19,59% neutre, i un 70,97% d'acord (4-5).

- Es manté la tendència ja vista en els ítems anteriors. **Les famílies valoren més positivament l'esforç de l'entitat** per fomentar el coneixement d'altres realitats culturals (71% d'acord) que els mateixos caps/monis (62% d'acord).

G34. L'agrupament/esplai compta amb recursos de suport econòmic (beques, ajudes, etc.) adequats per garantir la participació de famílies amb baixos ingressos. (Caps/monis) (%)

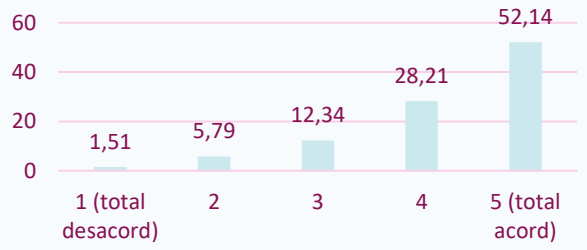

G35. L'agrupament/esplai compta amb recursos de suport econòmic (beques, ajudes, etc.) adequats per garantir la participació de famílies amb baixos ingressos. (Famílies) (%)

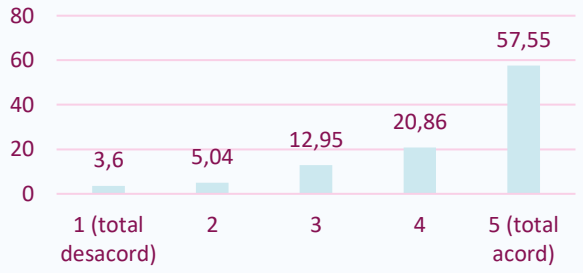

Davant l'afirmació 'L'agrupament/esplai compta amb recursos de suport econòmic (beques, ajudes, etc.) adequats per garantir la participació de famílies amb baixos ingressos', la valoració és la més positiva de tota la sèrie. Només un 7,3% dels caps/monis hi mostra desacord (1-2), un 12,34% es manté neutre, i un 80,35% hi està d'acord o totalment d'acord (4-5), amb el '5 (total acord)' superant el 50% del conjunt de les respostes (52,14%). Entre les famílies, el patró és pràcticament idèntic: un 8,64% en desacord, un 12,95% neutre, i un 78,41% d'acord (4-5), amb el '5 (total acord)' encara més alt (57,55%).

- A diferència dels ítems anteriors, en aquest cas **la valoració de caps/monis i famílies pràcticament coincideix (80,35% i 78,41% d'acord, respectivament)**, trencant la tendència que es repetia fins ara, en la qual les famílies valoraven sempre una mica més positivament que els caps/monis. És, doncs, l'aspecte més ben valorat per ambdós col·lectius de tot el bloc, i alhora el punt en el qual hi ha més consens entre les dues mirades.

Davant l'afirmació 'L'agrupament/esplai reflecteix la realitat social de la seva zona d'incidència', els caps i monitors/es mostren un grau d'acord alt. Un 18,53% es mostra en desacord (1-2), un 19,29% neutre, i un 62,18% d'acord o totalment d'acord (4-5). Les dades de famílies per a aquesta mateixa pregunta mostren un patró molt similar, si bé en aquest cas les categories que mostren acord amb l'afirmació assoleixen un 57,83% del total.

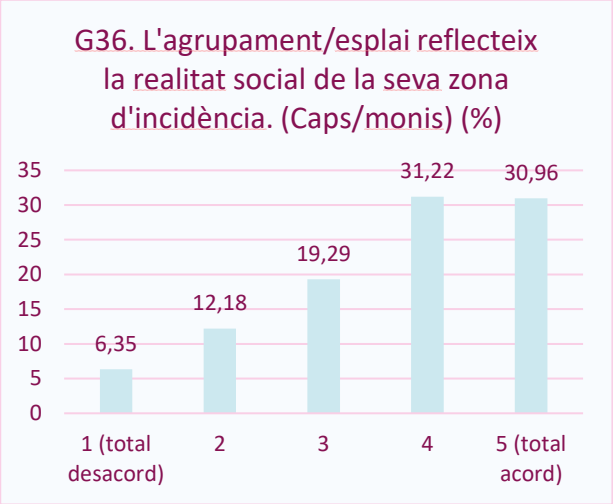

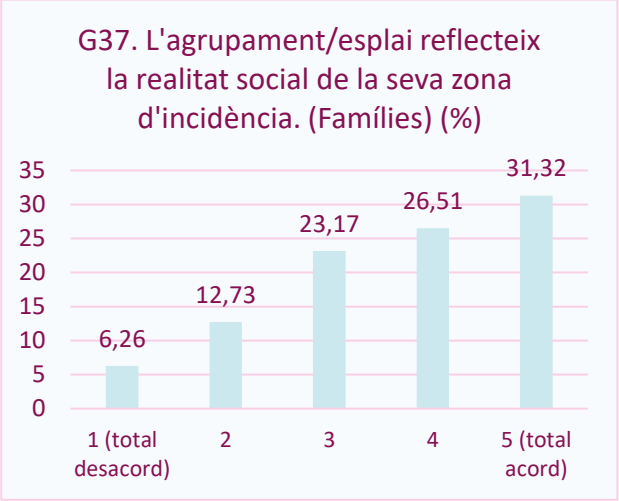

- **És l'únic ítem en què la valoració dels caps/monis** (62,18% d'acord) **és lleugerament superior a la de les famílies** (57,83%), invertint la tendència observada en els gràfics anteriors.
- En conjunt, els **resultats de caps/monis i famílies per a aquest ítem són els més semblants de tot el bloc** (diferència de només 4,3 punts en el grau d'acord), el que suggereix una percepció força compartida sobre el grau en què l'entitat reflecteix la realitat social del seu entorn.

3.2. Síntesi de resultats de les enquestes

Els resultats de les dues enquestes desplegades dibuixen una **realitat sociocultural marcadament homogènia** dins les entitats d'educació en el lleure de Catalunya. Cal tenir en compte, d'entrada, que les dues mostres no són del tot comparables: la de famílies és molt més concentrada (una mitjana de 13,5 respostes per entitat, davant les 3 de caps/monis) i està clarament dominada per l'àmbit escolta, mentre que caps/monis presenta una distribució més equilibrada entre agrupaments escoltes i esplais. En ambdós casos les dones són majoria entre les persones que responen, però aquest biaix és molt més acusat entre les famílies.

Pel que fa a l'origen i la pertinença cultural, l'homogeneïtat és el tret més constant de tota l'anàlisi. **Un 98,67% dels caps i monis té nacionalitat espanyola**, i aquesta és també molt majoritària entre les famílies. Per altra banda, **la identificació amb la categoria 'blanca/mediterrània' se situa al voltant del 90%** en tots els col·lectius. És interessant, tanmateix, que el percentatge de persones que s'identifiquen amb una ascendència no blanca/mediterrània és sensiblement superior al de persones amb nacionalitat no espanyola, la qual cosa suggereix que una part de la diversitat real no queda recollida si només es mira la

situació administrativa. En qualsevol cas, totes aquestes xifres se situen molt per sota del pes que aquests perfils tenen en el conjunt de la població catalana.

En l'àmbit lingüístic, **el català es manté com la llengua predominant en tots els contextos**, tot i que perd pes relatiu fora de l'àmbit domèstic en benefici del castellà, un fenomen més accentuat entre els caps i monis que entre les famílies. Pel que fa a la religió, s'observa un clar gradient generacional: els **caps i monis es mostren notablement més secularitzats** que els seus propis progenitors, i el conjunt de persones vinculades a les entitats presenta un grau de secularització superior al del conjunt de la població catalana.

Quan parlem del nivell formatiu, cal assenyalar que **la majoria dels caps i monis es troba cursant estudis superiors**, i gairebé el 80% dels progenitors de família ja els té assolits, xifres molt per sobre de les de la població catalana de referència. De manera coherent amb aquest perfil, la situació laboral de les famílies també és comparativament més estable, amb taxes d'atur molt reduïdes en relació amb la mitjana catalana.

Un altre element rellevant és la forta continuïtat generacional dins el moviment. En aquest sentit, cal destacar que **el 87% dels caps i monis actuals havien estat ells mateixos infants en una entitat de lleure**, mentre que entre els progenitors de les famílies aquesta vinculació prèvia gira al voltant del 50%. Això indica que el relleu de caps i monis es nodreix sobretot de persones que ja formaven part de l'entitat o d'altres entitats d'educació en el lleure, un mecanisme que tendeix a reproduir la composició social existent.

Finalment, pel que fa a la percepció sobre la gestió de la diversitat, els resultats mostren que, malgrat l'homogeneïtat detectada en les dades sociodemogràfiques, **la valoració sobre com les entitats gestionen la diversitat és, en general, positiva**. L'ítem pitjor valorat és precisament el que pregunta si a l'entitat coexisteixen persones d'orígens culturals diversos, mentre que l'aspecte més ben valorat és la disponibilitat de recursos de suport econòmic per garantir la participació. En la majoria dels ítems, les famílies mostren una percepció més positiva que els mateixos caps i monis, que adopten una mirada més crítica sobre la preparació i l'esforç de l'entitat en aquesta matèria.

3.3. Comentaris sobre la realitat diversa d'espais i caus

En algunes de les sessions de debat, la presentació dels resultats de les enquestes ha generat aportacions i comentaris. En la majoria de les trobades, les dades recollides no han estat sorprenents, si bé s'ha destacat la dissonància entre **l'homogeneïtat de perfils de les entitats** i la percepció que són entitats que **tenen molt integrada la perspectiva de la diversitat**.

Per altra banda, algunes entitats (especialment aquelles que compten amb una diversitat més elevada) han mencionat que **no s'han vist reflectides en els resultats dels qüestionaris**. En alguns casos es menciona que els qüestionaris no han arribat a les persones que els havien de respondre, generant una sobrerepresentació dels perfils majoritàriament recollits. Els motius poden ser diversos i cal tenir-los en compte pel desenvolupament de projectes posteriors (barreres lingüístiques, bretxa digital, manca de temps, etc.).

Aquesta discussió té una doble lectura rellevant. D'una banda, suposa una **validació indirecta i qualitativa del biaix de mostra** que ja s'havia detectat en l'anàlisi quantitativa de les enquestes. Són precisament les entitats amb una diversitat sociocultural més alta les que es perceben com a no representades, el que reforça la idea que la mostra sobrerepresenta els perfils més homogenis i amb més facilitat per respondre aquesta mena de qüestionaris. De l'altra, introdueix un matís important per a la interpretació de les conclusions globals del projecte: cal evitar llegir els resultats de l'enquesta com una fotografia exhaustiva de la diversitat real del moviment, sinó més aviat com una **aproximació condicionada per qui ha pogut i volgut respondre**.

4. EXPERIÈNCIES DE REFERÈNCIA PER A LA DIVERSIFICACIÓ DE PERFILS DE LES ENTITATS

Les dades de les enquestes permeten identificar tendències generals sobre els perfils socioculturals de les entitats d'educació en el lleure, però per comprendre com es pot avançar per a construir entitats més diverses és necessari observar també experiències concretes. Les pràctiques impulsades per caus i esplais que ja treballen, des dels seus contextos, per ampliar la participació i adaptar-se a realitats socials diverses aporten aprenentatges especialment valuosos.

Aquest apartat recull una anàlisi de les **experiències de referència identificades durant el procés**, amb la voluntat de mostrar diferents maneres d'abordar la diversificació de perfils. No totes parteixen del mateix punt de partida ni tenen el mateix grau de sistematització: algunes entitats han nascut amb una clara voluntat inclusiva i comunitària, altres han incorporat aquesta mirada arran de la realitat del seu barri o municipi, i un tercer grup ha desenvolupat actuacions específiques per facilitar l'accés d'infants, famílies o joves amb menor presència al lleure educatiu.

El valor d'aquestes experiències no rau només en els resultats obtinguts, sinó també en els reptes que han identificat i en les estratègies que han desplegat per afrontar-los. En conjunt, permeten observar qüestions transversals com la importància de l'acollida, la confiança amb les famílies, el suport econòmic i material, el treball en xarxa amb agents del territori, l'adaptació de pràctiques quotidianes i la necessitat de generar referents diversos dins els equips educatius.

Les fitxes de les experiències identificades es poden consultar als annexos del document. A continuació desenvolupem una anàlisi conjunta d'aquestes iniciatives, que són les que plantegen les següents entitats.

- *AEIG El Carmel (Barcelona)*
- *Associació Infantil i Juvenil Sant Paulí de Nola (Barcelona)*
- *L'Espurna (Barcelona)*
- *Club Esplai Tricicle (L'Hospitalet de Llobregat)*
- *Club Esplai Bellvitge (L'Hospitalet de Llobregat)*
- *Esplai Pubilla Cases Can Vidalet (L'Hospitalet de Llobregat – Esplugues de Llobregat)*
- *AE Alosa (Lleida)*
- *Esplai Safa (Manresa)*
- *Esplai l'Albada (Reus)*
- *AEiG Can Tona (Salt)*

4.1. Anàlisi de les experiències de referència per a la diversificació de perfils de les entitats

Les deu experiències recollides mostren una notable diversitat de punts de partida i de graus de desenvolupament en el foment de la diversitat. Tanmateix, més enllà d'aquesta heterogeneïtat, és possible identificar **patrons comuns**, **estratègies recurrents** i **aprenentatges compartits** que permeten construir una mirada de conjunt útil per a l'enfortiment d'altres entitats. A continuació, farem una anàlisi compartida estructurada en els següents blocs: **1)** Models de foment de la diversitat; **2)** Estratègies i bones pràctiques identificades; **3)** Reptes i dificultats compartits; **4)** El paper dels actors externs en el foment de la diversitat.

Models de foment de la diversitat

Un primer eix de lectura que permet identificar diferències entre models d'entitats és el propòsit o la finalitat fundacional d'aquestes. Alguns dels caus i esplais han **nascut amb el foment de la diversitat com a objectiu** des de la seva fundació, mentre que altres **han hagut d'incorporar o desenvolupar aquesta perspectiva a posteriori**, un cop ja consolidades.

L'AEiG Can Tona (Salt) respon al primer model: l'agrupament va néixer el 2015 amb la voluntat explícita d''educar trencant les fronteres de classe', i estableix des de l'inici un criteri objectiu (que aproximadament el 50% de l'entitat provingui de famílies amb un nivell socioeconòmic baix) que estructura tota la seva organització. Aquest plantejament fundacional és rellevant perquè evidencia que pensar la diversitat com una condició de disseny, i no com un afegit posterior, facilita disposar de mecanismes (reserva de places, criteris objectivables, pressupost orientat a beques) que en altres entitats s'han d'improvisar o introduir més tard i, per tant, amb més dificultats.

Per altra banda, trobem altres entitats en les quals la **diversitat és present de manera 'natural'**, ja que han aconseguit ser permeables a la realitat del territori on treballen. És el cas del Club Esplai Tricicle (que desenvolupa la seva tasca en un barri amb alta diversitat d'origen, cultura i tipologia familiar) o de l'Associació Sant Paulí de Nola (barri amb alt nivell de diversitat i vulnerabilitat socioeconòmica). En aquests casos, aspectes com l'acompanyament, la incorporació de la diversitat com a eix transversal, l'adequació a les necessitats dels infants, etc. són aspectes clau.

En el cas de l'Esplai l'Albada, es menciona que **no han desenvolupat un projecte específic ni han treballat la diversitat de manera explícita**. Aquest cas és especialment interessant perquè mostra tant els avantatges (la diversitat es viu sense ser percebuda com una 'imposició' o un fet excepcional) com els límits d'aquest enfocament (manca de protocols d'acollida, dificultats no anticipades amb adolescents).

Trobem també entitats que treballen la diversitat a través d'**accions o projectes específics** adreçats a perfils concrets amb menor presència a l'entitat. És el cas de l'Esplai Safa (vinculació amb infants de famílies usuàries de Càritas), l'AE Alosa (accions per facilitar l'accés d'infants del barri de la Mariola) i l'Esplai Pubilla Cases Can Vidalet (accions per incorporar infants d'orígens familiars diversos). Aquestes entitats han desplegat activitats específiques,

com sortides, casals o colònies, que permeten que els infants i les famílies coneguin l'entitat, si bé el repte és consolidar la seva participació durant el curs ordinari, com veurem més endavant.

Finalment, cal apuntar el cas d'entitats que treballen la diversitat específicament **des de la integració de joves a l'estructura organitzativa**, més que des de la base d'infants de l'entitat. El cas de L'Espurna (projecte Activa't Joves Referents) és singular dins el conjunt, ja que se centra en la incorporació de joves migrants a l'assemblea i a l'equip de monitoratge, posant el focus en el relleu i no només en l'accés.

Estratègies i bones pràctiques identificades

Malgrat la diversitat de contextos, es repeteixen amb claredat un conjunt d'estratègies, que es poden agrupar en els àmbits que detallem a continuació.

a) Mecanismes de suport econòmic i material

Pràcticament totes les experiències que treballen l'accés de famílies amb menys recursos incorporen algun mecanisme de suport econòmic, com poden ser **beques**, **quotes assumibles o flexibilitat de pagament**, i, de manera més específica i sovint menys visible en altres àmbits, **préstec de material** per a activitats que requereixen equipament específic (motxilles, sacs de dormir, botes per a campaments).

Aquest darrer element és rellevant perquè apunta a una barrera d'accés que va més enllà de la quota econòmica habitual: el cost dels equipaments necessaris per a colònies i campaments pot ser, per si sol, un obstacle per a algunes famílies encara que la quota de l'activitat estigui coberta per beca.

b) Protocols i processos estructurats d'acollida

El Club Esplai Bellvitge destaca per disposar d'un **pla d'acollida estructurat en tres fases** (abans, durant i després de l'activitat), amb apadrinament entre iguals i seguiment continuat amb la família. Aquest nivell de sistematització és excepcional: la majoria d'entitats descriuen pràctiques d'acollida més informals o basades en l'escolta activa i l'adaptació contínua, però sense un protocol formalitzat. La comparació entre ambdós enfocaments suggereix que, si bé l'escolta activa i la flexibilitat són imprescindibles, la manca de **protocol formal pot derivar en una atenció més desigual o dependent de la bona voluntat de persones concretes** (un risc que apunten explícitament tant l'Esplai l'Albada Reus com l'Associació Sant Paulí de Nola en parlar de la manca de recursos i de protocols d'acollida i gestió de casos).

c) Comunicació clara i accessible des de l'inici

Apareix de manera molt recurrent la importància d'**explicar a les famílies i infants**, des del primer contacte, **què és el lleure educatiu i la tasca, els valors i el funcionament de l'entitat**. En alguns casos s'apunta que la difusió de la seva activitat depèn en gran mesura de la col·laboració amb altres agents (Ajuntaments, entitats d'atenció directa a persones en situació de vulnerabilitat, etc.), que són les que redirigeixen a usuaris cap a l'entitat. Quan aquests vincles es trenquen, es presenten

dificultats per establir una comunicació directa amb les famílies i infants que, potencialment, poden incorporar-se a l'entitat.

d) Referents diversos dins l'equip de monis/caps

Can Tona i L'Espurna posen el focus en la importància de **comptar amb persones de perfils diversos dins l'equip educatiu**, no només entre els infants. Can Tona ho explicita amb aquestes paraules: 'al principi, l'equip de caps era majoritàriament blanc, però amb el temps s'hi han incorporat persones de perfils diferents, fet que reforça la identificació dels infants i famílies amb el projecte'. L'Espurna, en canvi, posa de manifest també les dificultats d'aquest procés, apuntant que hi ha joves que s'incorporen a l'equip de monitoratge sense haver viscut prèviament el projecte com a infants poden sentir-se 'fora de lloc' o amb menys veu a l'assemblea, evidenciant que la incorporació de referents diversos a l'equip requereix recursos i un acompanyament específic.

e) Activitats intensives (colònies, sortides, campaments) com a eina de cohesió

Les activitats que es realitzen fora del curs habitual es perceben com a **especialment efectives** per generar vincle, trencar rutines i facilitar la convivència entre perfils diversos, més que l'esplai regular. L'Esplai l'Albada Reus ho formula de la següent manera: 'el temps limitat setmanal dificulta el treball profund de la diversitat', mentre que activitats més intensives 'poden afavorir la cohesió grupal'. Ara bé, el cas de l'AE Alosa introdueix un matís important que es desenvolupa al punt següent, apuntant que la participació en campaments no es trasllada de manera automàtica a una vinculació continuada durant el curs.

f) Treball en xarxa amb agents del territori

Totes les experiències, sense excepció, esmenten **algun tipus de col·laboració amb agents externs**, com poden ser serveis socials, entitats d'acció social, comunitàries i de barri, o administracions locals. Aquesta xarxa de col·laboracions apareix com una condició gairebé necessària per arribar a perfils amb menys vinculació prèvia amb el món del lleure, però també com un aspecte que pot generar fragilitats i excessiva dependència de l'entitat de lleure.

Reptes i dificultats compartides

Els enfocaments i estratègies que s'han desenvolupat plantegen també reptes i dificultats que cal recollir, tenir-los present i cercar estratègies per a la seva reformulació. Es poden destacar els següents.

a) La continuïtat més enllà del primer contacte

Aquest és, probablement, un dels aspectes més reiterats en el transcurs en la descripció de les experiències. Els infants i famílies arriben a l'entitat, sovint a través d'un agent intermediari o d'una activitat puntual com els campaments, hi participen inicialment amb bona resposta, però **la vinculació es debilita amb el temps** i no es manté durant el curs regular.

L'AE Alosa ho resumeix explícitament: 'venen en ocasions puntuals i acaben deixant-ho, tot i afirmar que s'ho han passat d'allò més bé'. Aquest patró es repeteix també, amb matisos, a l'Esplai l'Albada Reus, on l'abandonament és especialment marcat entre joves adolescents (13-16 anys).

b) Dificultats específiques amb l'adolescència

En termes generals, s'apunta que, si bé la incorporació a **l'activitat regular de l'entitat és relativament senzilla amb infants més petits**, apareixen dificultats notables amb adolescents per manca de referents, derivació cap a altres activitats (com el futbol) i baixa continuïtat. Es tracta d'un matís rellevant que no apareix de manera tan explícita en alguns casos, i que suggereix que les estratègies d'inclusió no poden ser úniques per a totes les franges d'edat.

c) Manca de recursos humans, materials i formatius

Tant l'Associació Sant Paulí de Nola com l'Esplai l'Albada Reus i l'AEIG El Carmel posen sobre la taula, de manera explícita, la manca de recursos com un límit estructural: manca de personal especialitzat, dificultat per oferir atenció individualitzada, formació limitada del voluntariat, i en algun cas la necessitat de **limitar l'acollida d'infants derivats** per no poder garantir una atenció de qualitat. Aquest és un punt especialment significatiu, ja que posa en qüestió la idea que la voluntat d'incloure sigui suficient sense un acompanyament de recursos (econòmics, formatius, professionals) per part de les administracions o de les federacions.

d) Tensió entre inclusió i sostenibilitat organitzativa

En alguns casos, s'apunten les dificultats pel foment de la continuïtat de joves provinents d'entorns vulnerables a l'entitat. En el moment d'incorporar-se a l'equip de monitors, aquests joves sovint han de **prioritzar la feina remunerada per sobre del voluntariat**.

Per altra banda, es detecta que, com més efectiva és una entitat a l'hora d'incorporar perfils diversos i vulnerables, **més pot veure's afectada la seva capacitat de relleu intern**, si no es treballa també la corresponsabilitat i el sentit de pertinença des de ben aviat. Per altra banda, en alguns casos es reconeix l'existència de resistències i fins i tot de 'racisme inherent o no assumit' quan les places reservades per persones amb perfils diversos es perceben com una pèrdua d'oportunitats per altres persones interessades.

e) Barreres culturals i lingüístiques

Pràcticament totes les experiències esmenten barreres lingüístiques i culturals com a dificultat recurrent, ja sigui en la comunicació directa amb les famílies, en la comprensió del funcionament de l'entitat, o en aspectes pràctics com l'alimentació o el calendari de festivitats. Aquesta és una responsabilitat que cal abordar de manera col·lectiva per detectar quines barreres existeixen i què pot fer l'entitat per abordar-les.

El paper dels actors externs en el foment de la diversitat

Cal destacar un aprenentatge transversal de les diverses fitxes i que té un valor especialment rellevant: la col·laboració amb agents externs funciona generalment molt bé com a porta d'entrada per a l'accés d'infants i famílies amb menor vinculació prèvia amb el lleure educatiu, però pot presentar problemes de dependència **quan aquesta relació s'afebleix o no es complementa amb un treball intern de vinculació**. Un cas explícit és el que exposa l'Esplai Safa. La incorporació d'infants derivats de Càritas va funcionar molt bé mentre va durar la relació amb l'entitat social, però en deixar de fer d'enllaç, la vinculació de les famílies es va anar diluint, en bona part perquè l'esplai no havia aconseguit per si mateix consolidar el vincle directe amb aquestes famílies. En aquest sentit, els agents externs poden facilitar l'accés inicial, però **la responsabilitat de consolidar el vincle a llarg termini ha de recaure, en última instància, en la mateixa entitat**, i no es pot dependre de manera permanent de la intermediació externa.

5. ANÀLISI DELS PRINCIPALS RESULTATS DE LES SESSIONS DE DEBAT AMB ENTITATS

Les sis sessions de debat realitzades han permès recollir la veu i les aportacions d'entitats d'educació en el lleure que **provenen de realitats molt diferents**. El fet de descentralitzar aquestes sessions ha facilitat un debat ric al voltant de les qüestions que articulen el projecte.

Cal apuntar també que **el nivell de participació en els diversos espais ha estat desigual**, i que, per tant, les aportacions recollides deriven de les experiències concretes de les participants, en alguns casos hem detectat punts de consens que hem assenyalat, però en altres es fa referència a situacions més concretes de cada entitat. La participació en les sessions ha estat la següent:

- Hospitalet de Llobregat (15 persones de tres entitats diferents i una federació)
- Barcelona (10 persones de quatre entitats i representants institucionals)
- Lleida (10 persones de dues entitats)
- Salt (5 persones d'una entitat)
- Manresa (4 persones de dues entitats)
- Reus (3 persones de dues entitats)

En aquest apartat, s'ha dut a terme una **anàlisi conjunta de les principals aportacions sorgides dels sis debats**, procurant identificar els elements del debat que compten amb un consens més elevat o que s'han presentat en diferents sessions. En primer lloc, s'ha fet una síntesi de la percepció dels resultats de les enquestes, que en alguns casos ha generat debat i s'han plantejat alguns matisos. Després, es planteja un recull de les aportacions al voltant dels tres eixos de debat.

Els resultats detallats de cada una de les trobades es pot consultar als annexos, on s'han incorporat els informes individuals d'aquestes.

Eix 1: Diversitat en els esplais i caus: caps i monitor

Referents a l'equip educatiu

Es tracta, sens dubte, del consens més ampli de tot el procés de debat: totes les sessions, sense excepció, identifiquen la **manca de diversitat als equips de caps i monitors** com una de les principals barreres per atraure infants i famílies de perfils diferents. Durant la sessió a l'Hospitalet s'ha prioritzat explícitament la necessitat d''incorporar persones racialitzades a l'equip de caps com a models de referència', en la trobada a Barcelona s'ha parlat de 'l'efecte mirall', és a dir, la importància dels referents a l'hora d'incorporar infants i joves amb perfils que ara no existeixen a l'entitat. A Salt s'ha reiterat que 'el fet que hi hagi caps de perfils diversos és clau perquè infants i famílies trobin referents propers'. A Lleida, per contra, es va formular també la necessitat de potenciar la participació d'infants i famílies com una condició prèvia per treballar des de la perspectiva de la diversitat: 'és difícil que els caps i monis siguin més diversos si no ho són les famílies que participen en l'entitat, i a la inversa'.

Formació per a l'impuls d'estratègies de diversificació

Diverses sessions coincideixen que **la voluntat d'incloure no és suficient sense una formació específica** de l'equip. En alguns casos, com a Barcelona, es proposa l'oferta de formacions específiques sobre gestió interna de conflictes: 'una condició necessària per poder acollir la diversitat de manera real i no només formal'. En la sessió de Reus es va suggerir que les formacions haurien d'abordar qüestions relacionades amb el **'per què'** les entitats han de fomentar la diversitat en els seus espais, i com es pot impulsar aquesta. En diverses ocasions es va apuntar també la necessitat de definir el paper de la federació per a plantejar i oferir aquestes formacions.

Per altra banda, el **treball intern de les entitats de base** és també important en aquest aspecte. La creació de comissions internes específicament dedicades al foment de la diversitat podria ser una proposta encarada a aquesta direcció.

En conjunt, aquestes aportacions apunten cap a la idea de sistematitzar el saber fer intern sobre diversitat, o formalitzar els coneixements que es donen per fet, en lloc de confiar-lo a la bona voluntat individual. En aquest sentit, el foment de la formació ha d'entendre's també com una via per a l'intercanvi de coneixements i experiències d'èxit, que poden ser implementades com a federació. Cal apuntar que algunes de les iniciatives recollides en les fitxes d'experiència o a les sessions no són conegudes per altres entitats, fins i tot de la mateixa federació.

Arrelament territorial

En quatre de les sis sessions una temàtica que es va mencionar és la **importància de la presència activa de l'entitat al territori** (activitats obertes al barri, participació en centres educatius, treball en xarxa amb agents locals). Aquesta obertura no ha d'entendre's només com una eina per a donar a conèixer l'entitat i arribar a noves famílies i infants, sinó com una forma de consolidar l'entitat com a agent arrelat a la realitat del barri i amb una incidència positiva en aquest. Durant la trobada a Barcelona es va formular amb claredat, assenyalant que la projecció territorial 'no és només una eina de captació, sinó també una forma de legitimar l'entitat'.

Precarietat juvenil i sobrecàrrega de l'equip

Finalment, diverses sessions situen la dificultat de diversificar l'equip de caps en un **marc més ampli de precarietat estructural**. En la trobada a Barcelona es proposa 'treballar per la superació de les desigualtats estructurals i la precarització juvenil com a condicionants de la participació en el lleure educatiu', i suggereix incorporar una figura alliberada amb funcions logístiques per alleugerir la càrrega de l'equip voluntari. A Lleida s'ha apuntat que les persones que fan els cursos de monis subvencionats pel SOC sovint hi assisteixen buscant una feina remunerada, no un compromís voluntari, i proposa explorar models de cotització sense salari. Manresa reconeix obertament que, en el context actual de les entitats participants, 'la inclusió no es posiciona com un dels reptes principals [...] perquè es pateixen problemàtiques més rellevants pel futur d'aquestes entitats', com per exemple, el relleu, una constatació que

matisa el grau real de prioritat que la diversitat té en el dia a dia de moltes entitats petites, més enllà del discurs.

La transmissió del saber fer intern es trenca quan la rotació de l'equip és massa accelerada, i Barcelona aporta una dada il·lustrativa d'aquest canvi generacional: mentre que abans la vinculació com a cap podia estendre's fins a vuit anys, avui el màxim habitual sembla situar-se al voltant de dos. Aquesta dada reforça la necessitat, assenyalada per diverses sessions, de sistematitzar la formació sobre gestió del relleu com una pràctica regular i no excepcional.

Foment del relleu intern i relleu extern

El treball per al replantejament dels canals i mecanismes de foment del relleu són clau per a poder abordar aquesta manca de referents mencionada en alguns casos. Concretament, és necessari identificar dos àmbits estratègics per a impulsar el relleu.

- **Reforç del relleu intern**: és a dir, fomentar que els infants i joves de l'entitat passin a formar part de l'equip de l'entitat. S'apunta que, en aquest sentit, cal treballar la corresponsabilitat des de petits, consolidar la vinculació amb l'entitat i fer una aposta específica per a adolescents i joves que s'han incorporat més tard a l'entitat, però que si es genera un vincle adequat, poden incorporar-se aviat a l'equip de dirigents.
- **Obertura del relleu extern:** en aquest cas, es destaca la importància d'incorporar persones que no han passat prèviament per l'entitat, i que s'incorporen directament a l'equip de dirigents. S'apunta, en aquest sentit, que sovint resulta difícil accedir a l'equip de caps/monis si no hi ha hagut cap vincle previ amb entitats d'educació en el lleure. Per a revertir-ho, es plantegen vies com la difusió del projecte a centres educatius (de secundària i formació postobligatòria), i genera vincles amb entitats d'inclusió social que treballen amb joves per incorporar-los a l'equip. Aquestes actuacions poden potenciar la incorporació de perfils més diversos a les entitats.

Eix 2: Accés universal d'infants i famílies

El cost de la participació en una entitat

Un aprenentatge molt compartit, que reforça el que ja s'havia detectat en l'anàlisi de les fitxes d'experiències, és que **l'accessibilitat econòmica no es pot reduir al cost de la quota**. Durant la sessió a Lleida, es va mencionar que 'el tema econòmic suposa a vegades una gran barrera, no es tracta només que l'entrada al lleure sigui accessible (beques de quota), sinó que totes les despeses associades, com el material, també ho siguin'. A més de les beques de quota, apareixen com a pràctiques rellevants el traspàs de material de segona mà entre famílies i/o entitats i el préstec directe de material d'acampada.

També s'especifica que les beques resolen bé la barrera econòmica de la quota, però no l'accessibilitat física dels locals, ja que moltes entitats no en són propietàries i no poden fer-hi reformes.

El treball en xarxa amb els centres educatius

En la majoria de les sessions s'ha destacat la **relació amb escoles, instituts i AFAs com una via clau per arribar a famílies** que d'altra manera no coneixerien l'entitat. Reus aporta un exemple concret: l'obertura de l'espai escolar per fer-hi activitats de l'esplai, possible gràcies al contacte de progenitors de l'entitat que també són mestres. A la sessió de Lleida s'ha proposat establir un calendari regular de 'dies oberts' i fins i tot aprofitar l'hora del menjador escolar per donar a conèixer l'entitat. En alguns casos s'ha identificat la problemàtica d'accedir als centres en horari lectiu, establir un primer contacte a través de les reunions de les AFAs pot ser una via més efectiva d'enllaç amb la comunitat educativa.

Finalment, s'ha destacat també la importància que la coordinació amb els centres educatius s'elevi a un nivell més estructural, demanant que les federacions estableixin una estratègia compartida amb el Departament d'Educació.

El repte de la continuïtat

De manera coherent amb el que ja s'havia identificat en l'anàlisi de les experiències, en diverses sessions de debat s'ha insistit que **les activitats singulars** (com poden ser campaments o portes obertes) **no generen per si soles una vinculació estable**. Es considera que obrir la participació de persones diverses només en ocasions puntuals del curs no genera prou vincle. Cal que els infants i famílies participin durant el curs per construir confiança i referencialitat.

Cal definir eines concretes en aquesta direcció, com per exemple un diari de seguiment per infant que permeti comprovar si l'activitat de l'entitat s'adapta a les seves expectatives i motivacions al llarg del temps, així com el desenvolupament d'un acompanyament sostingut i que tingui en compte tots els aspectes de la relació dels infants i famílies amb l'entitat (una figura o comissió específica de suport a les famílies).

Adaptació de la identitat i la cultura interna de l'entitat

Apareix també, en diverses sessions, la necessitat d'adaptar pràctiques i símbols interns de l'entitat per fer-la més acollidora. Es proposa revisar menús, festes, calendaris i tradicions, així com 'ressignificar o donar-li una volta a les activitats [...] separant-se de les connotacions religioses'.

Durant la sessió a Barcelona s'ha plantejat una tensió que cap sessió arriba a resoldre del tot: la identitat de molts agrupaments, molt vinculada a l'excursionisme i la vida a l'aire lliure, pot xocar amb la **necessitat d'adaptar les activitats a la diversitat funcional** dels participants; es reconeix la necessitat d'abordar-ho de manera explícita, però el debat queda obert.

El lleure educatiu com a dret

Una aportació singular i especialment rellevant de la sessió d'Hospitalet és la reivindicació del lleure **educatiu com 'un dret fonamental dels infants i joves**, equiparable en importància a l'educació formal', i no com una activitat extraescolar més. En aquest sentit, s'assenyala la necessitat que 'les famílies comprenguin que el lleure educatiu no és una activitat extraescolar qualsevol, sinó un espai de desenvolupament personal, relacional i comunitari amb una cultura i uns valors propis'. Des d'aquest enfocament, no es tracta només de facilitar l'accés a una activitat, sinó també de visibilitzar i reivindicar institucionalment el seu valor educatiu.

Eix 3: Recursos per a un relleu més ampli i divers

Vinculació i sentiment de pertinença

Hospitalet aporta una idea particularment concreta i fàcilment extrapolable: treballar trets d'identitat de grup (rituals com el del fulard, l'elecció d'un nom de grup, una 'mascota' col·lectiva), poden ser mecanisme per **generar sentiment de pertinença des de ben petit**, com a base sobre la qual construir més endavant la continuïtat com a cap/moni. Aquesta proposta connecta directament amb la importància, destacada també a Salt i a Barcelona, en la importància de fomentar la corresponsabilitat i la implicació progressiva dels infants des de les primeres edats.

Flexibilitzar el compromís

Davant la dificultat de sostenir compromisos voluntaris llargs en un context de precarietat, diverses sessions proposen repensar el model d'implicació en lloc de mantenir un únic format de compromís. Es planteja, en aquest sentit, revisar els nivells d'implicació i establir un model que permeti més flexibilitat per a persones que no poden aportar-hi un compromís total, i es proposa desenvolupar rols dins el consell de l'entitat amb diferents graus de responsabilitat. Barcelona apunta en la mateixa direcció amb la proposta d'incorporar una figura alliberada per a tasques logístiques i administratives, diferenciada de la funció pedagògica, de manera que l'equip voluntari no hagi d'assumir-ho tot.

Reconeixement de la participació

En algunes sessions es menciona la possibilitat **d'avançar cap a la professionalització o el reconeixement institucional** de la tasca educativa en el lleure com a mecanisme per atreure i mantenir les persones dels equips. Algunes mesures concretes que es plantegen estan relacionades amb potenciar el reconeixement de la tasca realitzada en el si de l'entitat, sense instrumentalitzar aquest reconeixement. En alguns casos, s'estableix com a primera prioritat aquest reconeixement de 'l'ofici del lleure', juntament amb la proposta de cursos de premonitori gratuïts i amb horaris flexibles.

Aquesta via de professionalització ha de conviure amb la voluntat **d'evitar que el reconeixement o l'acreditació de competències es converteixi en l'únic incentiu** per a persones sense compromís real amb el projecte.

El paper de les federacions com a estructura de suport

Finalment, en aquest eix és on apareix de manera més recurrent la demanda d'un **paper actiu de les federacions**: oferint formacions pràctiques (Reus), donant suport a entitats que volen impulsar models més diversos i exigint-los avenços concrets (Salt), o fent d'interlocutores institucionals davant de les administracions públiques (Lleida). Es tracta d'una demanda que trasllada part de la responsabilitat del relleu i la diversitat des de l'àmbit estrictament individual de cada entitat cap a una escala més estructural i coordinada.

Elements transversals

Més enllà dels tres eixos, val la pena destacar alguns fils que travessen el conjunt de les sis sessions, i que ofereixen una perspectiva general dels reptes que han articulat el procés.

- **La diversitat als equips de caps i monitors apareix com el node central de tot el procés**, més que l'accés d'infants i famílies en si mateix. Molt sovint es percep com la condició prèvia que la majoria de sessions identifiquen com a necessària per fer efectives la resta d'accions.
- **El repte de la continuïtat** es repeteix de manera gairebé idèntica als tres eixos: es reflecteix tant en el cas de les famílies com dels equips de dirigents, i mostra que cal reforçar de manera continuada el vincle amb l'entitat, la motivació i la corresponsabilitat a l'hora de continuar formant-ne part.
- **La vinculació amb administracions i agents externs (serveis socials, CRAE, entitats d'acció social, centres educatius) es valora de manera molt positiva com a porta d'entrada**, però es detecta també que el vincle amb aquests agents sovint es limita a la gestió de beques, sense una implicació més profunda, i depèn de la continuïtat de persones o relacions concretes més que d'una estructura estable.
- **Les inèrcies i resistències que impedeixen el foment de la diversitat,** en alguns casos, constitueixen una problemàtica que no es pot atribuir únicament a factors externs o estructurals: comentaris poc receptius davant la diversitat cultural, una certa actitud d'orgull respecte a la manera 'tradicional' de fer les coses, que a vegades dificulta la revisió crítica, o el reconeixement que la inclusió, simplement, no és sempre una prioritat real per a les entitats.

6. BARRERES PER A LA CONSTRUCCIÓ D'ENTITATS MÉS DIVERSES

Els resultats de les enquestes, l'anàlisi de les experiències de referència i les aportacions recollides durant les sessions territorials permeten identificar un conjunt de barreres que impedeixen el desenvolupament d'entitats més diverses. Aquestes barreres no actuen de manera aïllada, sinó que sovint es reforcen entre elles i incideixen tant en l'accés inicial com en la continuïtat i la incorporació posterior als equips de caps i monis.

La composició homogènia de les entitats no es pot explicar únicament per la manca d'interès de determinats col·lectius ni per factors externs. Està relacionada, en gran mesura, amb la manera com s'organitzen les entitats i les estratègies que poden desenvolupar per a incloure nous perfils. Per altra banda, el suport de les administracions i la capacitació dels equips són aspectes clau per al seu desplegament òptim.

En aquest apartat identificarem algunes de les causes que poden ajudar a comprendre per què una voluntat generalment inclusiva no sempre es tradueix en una diversitat efectiva.

6.1. Un model de relleu basat en les trajectòries internes

Una de les principals barreres identificades és el pes que té la vinculació prèvia amb el lleure educatiu. El **87,04% dels caps i monis enquestats havia participat anteriorment en una entitat de lleure com a infant**. Aquest model contribueix a reproduir la composició social existent. És a dir, si els equips es nodreixen principalment dels infants que ja formen part de l'entitat, una baixa diversitat entre els infants tendeix a traduir-se, anys després, en una baixa diversitat entre els caps i monis.

Les persones que s'incorporen des de fora poden no conèixer els codis, les formes d'organització o els nivells de compromís que es donen per assumits dins l'entitat. Alhora, poden tenir més dificultats per sentir-se legitimades per participar en els espais de decisió o per assumir responsabilitats educatives.

6.2. Manca de referents diversos

La baixa diversitat dels equips de caps i monis pot actuar, al mateix temps, com a conseqüència i com a causa de l'homogeneïtat de les entitats. Quan els equips estan formats per persones amb característiques socioculturals similars, famílies, infants i joves poden **percebre l'entitat com un espai aliè o poc representatiu** de la seva realitat.

La manca de referents també pot **limitar la capacitat dels equips per detectar barreres menys visibles**, interpretar determinades necessitats o revisar pràctiques que, tot i considerar-se neutres, poden no ser accessibles o significatives per a tothom.

Com veurem més endavant, també cal treballar per a garantir que les noves incorporacions a l'equip trobin espais d'acollida, acompanyament i participació real, i que no quedin situades en una posició perifèrica dins l'assemblea.

6.3. Barreres econòmiques i materials

Les beques, les quotes reduïdes i els ajuts són mecanismes força estesos i ben valorats a les entitats. Tanmateix, les experiències i les sessions de debat mostren que **l'accessibilitat econòmica no es pot reduir al cost ordinari de la inscripció**. La participació en l'entitat pot comportar altres despeses associades.

Aquests costos poden ser imprevisibles o poc visibles en el moment de la inscripció i provocar que algunes famílies renunciïn a determinades activitats o acabin desvinculant-se de l'entitat. En alguns casos, la necessitat de demanar ajuda o manifestar que no es poden assumir algunes despeses també pot generar incomoditat o situacions d'estigmatització.

A les barreres econòmiques s'hi afegeixen les materials i funcionals. La manca de locals adequats, les barreres arquitectòniques, els horaris poc compatibles amb algunes realitats familiars o la manca de recursos per adaptar les activitats poden limitar la participació dels infants i famílies. Les entitats no sempre tenen capacitat pròpia per resoldre aquestes dificultats, especialment quan funcionen amb equips voluntaris i recursos limitats.

6.4. Desconeixement del lleure educatiu

Una part de les famílies no ha tingut contacte previ amb els caus i esplais i pot desconèixer-ne el funcionament, la finalitat educativa o el tipus de compromís que implica. Activitats **habituals dins el lleure associatiu poden generar dubtes** o desconfiança quan no existeix una experiència prèvia ni una relació consolidada amb l'equip de l'entitat.

Les experiències analitzades mostren que facilitar l'entrada puntual d'un infant no garanteix la seva continuïtat. Les derivacions des de serveis socials, les activitats de portes obertes o la participació en campaments poden funcionar com una primera aproximació, però **el vincle acostuma a afeblir-se quan no hi ha un procés d'acollida sostingut**, una comunicació propera i un seguiment posterior.

Aquesta barrera pot estar relacionada amb diferències lingüístiques, amb diverses maneres d'entendre el temps lliure i l'educació, o amb dificultats per comprendre la dimensió associativa i voluntària del projecte. Per això, és important fer una tasca comunicativa intensa, assegurant la comprensió del projecte i de les activitats que es proposen per part de les famílies i dels infants.

6.5. Funcionament de les entitats

Les entitats generen **formes pròpies d'organització funcionament i comunicació**. Aquestes característiques i particularitats reforcen la identitat col·lectiva i el sentiment de pertinença, però també poden dificultar l'entrada de persones externes.

També hi poden influir pràctiques quotidianes relacionades amb l'alimentació, les celebracions, els calendaris, els horaris, la indumentària o la manera de plantejar les activitats. Aquestes pràctiques no són necessàriament excloents de manera intencionada, però poden **respondre a una realitat social i cultural concretes** i no tenir en compte altres necessitats culturals, religioses, familiars o funcionals.

En alguns casos, les aportacions de les sessions també identifiquen resistències internes a revisar determinades formes de fer. La idea que l'entitat ja és oberta a tothom pot **dificultar el reconeixement de les barreres que genera involuntàriament**. De la mateixa manera, la inclusió pot quedar subordinada a altres urgències organitzatives i no arribar a consolidar-se com una prioritat compartida.

6.6. Sobrecàrrega dels equips

La diversificació de l'entitat exigeix temps i recursos. És necessari debatre l'estratègia que es vol adoptar, revisar pràctiques, adaptar activitats, reforçar la comunicació, establir aliances i acompanyar les noves incorporacions. Aquestes tasques **se sumen a les responsabilitats educatives, administratives i organitzatives** que ja assumeixen els equips voluntaris.

La manca de temps i la rotació dels equips poden fer que les actuacions depenguin de **persones especialment sensibilitzades** i que desapareguin quan aquestes deixen l'entitat. També s'han identificat necessitats formatives per gestionar la diversitat, així com situacions educatives complexes que poden superar les capacitats d'un equip voluntari sense suport especialitzat.

Per tant, algunes barreres no es poden resoldre exclusivament des de les entitats de base. Calen recursos i acompanyament de les **federacions**, així com el **suport de les administracions públiques** per garantir locals adequats, ajuts econòmics, figures especialitzades i mecanismes estables de coordinació.

6.7. Barreres que es retroalimenten

Les barreres identificades **configuren un procés circular**. La baixa diversitat entre els infants redueix la possibilitat de generar futurs caps i monis de perfils diversos. Per altra banda, la manca de referents pot dificultar l'entrada de noves famílies, i la poca presència de persones amb trajectòries diferents limita la capacitat de l'entitat per detectar i transformar els seus propis codis i pràctiques.

Al mateix temps, **les barreres econòmiques, materials o lingüístiques poden impedir l'accés**, mentre que la **manca d'acollida, confiança o sentiment de pertinença dificulta la**

continuïtat. Tot això es produeix en entitats amb recursos limitats, fet que condiciona la seva capacitat per desplegar canvis estructurals sense suport extern.

Per aquest motiu, la construcció d'entitats més diverses no es pot abordar mitjançant una única mesura. Requereix actuar simultàniament sobre tots els àmbits que hem assenyalat en el desenvolupament del present document. Les orientacions estratègiques del següent apartat parteixen d'aquesta lectura i proposen línies de treball per transformar de manera progressiva les condicions que reprodueixen l'homogeneïtat actual.

7. ORIENTACIONS ESTRATÈGIQUES

Les dades recollides en el marc d'aquest estudi mostren que les entitats d'educació en el lleure analitzades presenten, en termes generals, una composició sociocultural força homogènia, especialment pel que fa a origen, ascendència, nivell formatiu, situació socioeconòmica i trajectòria prèvia dins el món del lleure. Aquesta realitat contrasta, en alguns casos, amb la percepció positiva que les mateixes entitats tenen sobre la seva capacitat per gestionar la diversitat i amb la voluntat expressada de ser espais oberts, inclusius i transformadors.

Les orientacions que es presenten a continuació parteixen d'aquesta tensió. No es tracta de qüestionar la voluntat inclusiva de les entitats, sinó d'identificar quines condicions, canvis organitzatius i estratègies concretes poden facilitar que aquesta voluntat es tradueixi en una diversificació real dels perfils que formen part dels caus i esplais. Hem vist que la **diversitat no s'assoleix només obrint les portes de l'entitat, sinó revisant com s'organitza, com comunica, com acull, quines barreres genera involuntàriament i quins recursos necessita** per sostenir processos d'incorporació i continuïtat. En aquest darrer aspecte, la col·laboració i el suport del sector públic és essencial per a consolidar la tasca de les entitats d'educació en el lleure.

Les set línies estratègiques següents recullen una proposta d'actuació a partir dels principals aprenentatges de l'estudi i plantegen orientacions útils per a les entitats de base, les federacions i els agents que poden donar suport al desplegament d'actuacions de diversificació.

7.1. Incorporar la diversificació com una aposta estratègica i no com una acció puntual

Una primera orientació clau és entendre la diversificació de perfils com una aposta estructural de l'entitat. Sovint, els caus i esplais es defineixen com a espais oberts a tothom, però aquesta obertura formal no garanteix, per si sola, que infants, famílies o joves de perfils amb una menor presència s'hi incorporin i hi trobin un espai de pertinença. Perquè la diversificació sigui efectiva, **cal que formi part del projecte educatiu i de les prioritats estratègiques de l'entitat**.

Això implica passar d'una lògica reactiva (per exemple, respondre quan arriba una família amb necessitats específiques o quan es detecta una dificultat concreta) a una **lògica proactiva**. Les entitats poden preguntar-se quins perfils formen part actualment del cau o esplai i quins perfils del barri o municipi no hi són presents, quines barreres poden estar operant en aquesta exclusió i quines decisions cal prendre per revertir aquesta situació. Aquest exercici no ha de ser només intuïtiu, sinó que pot incorporar una **diagnosi interna periòdica** sobre la composició de l'entitat, la participació de les famílies, el perfil dels equips de caps i monitors o les dificultats detectades en l'acollida de nous infants.

Aquesta línia estratègica també demana definir objectius realistes i assumibles. No totes les entitats poden desplegar les mateixes actuacions ni amb la mateixa intensitat. Una entitat

petita, amb dificultats de relleu o amb molta sobrecàrrega organitzativa, pot començar per accions modestes, com revisar els canals de comunicació, millorar l'acollida de famílies noves, establir vincles amb una escola propera o crear un grup de treball. Altres entitats amb més trajectòria o capacitat organitzativa poden plantejar mesures més estructurades, com reservar places per a infants de perfils infrarepresentats, establir criteris d'equilibri social en la composició de l'entitat, crear un banc de material o desenvolupar itineraris de relleu extern.

El més important és que **la diversificació no quedi reduïda a una activitat puntual**, una campanya de difusió o una declaració de principis. Cal que l'entitat identifiqui què vol transformar i amb quins recursos compta per a fer-ho. La diversitat ha de formar part de la cultura organitzativa i no dependre únicament de la motivació d'algunes persones concretes, ja que els equips de caps i monitors canvien amb el temps i el coneixement acumulat es pot perdre fàcilment si no queda incorporat a l'estructura de l'entitat.

Algunes actuacions que poden ajudar a desplegar aquesta línia són:

- Incorporar la diversificació de perfils com a objectiu del projecte educatiu o del pla anual de l'entitat.
- Fer una revisió interna sobre la composició de l'entitat i comparar-la amb la realitat social del barri o municipi.
- Definir quins perfils tenen menor presència i quines barreres poden explicar aquesta absència.
- Crear una comissió o grup motor encarregat d'impulsar i fer seguiment de les actuacions de diversificació.
- Establir objectius concrets, assolibles i revisables cada curs.
- Recollir dades bàsiques sobre acollida, participació, continuïtat i baixes.
- Revisar anualment si les mesures desplegades estan facilitant una participació més diversa o si cal reorientar-les.

7.2. Diversificar els equips de caps i monis, establint nous referents

La diversitat dels equips és un dels elements més rellevants per avançar cap a entitats més representatives. Les sessions de debat han posat de manifest que la manca de diversitat entre caps i monitors pot actuar com una barrera d'entrada per a infants, famílies i joves de determinats perfils que no tenen presència a l'entitat. Quan l'equip educatiu és percebut com un grup socialment homogeni, amb trajectòries similars i codis interns molt consolidats, pot resultar difícil que persones externes al món del lleure s'hi sentin legitimades per participar-hi.

Les experiències i els debats han mostrat que la presència de referents diversos té un efecte multiplicador. Per als infants i les famílies, permet identificar que l'entitat és un espai

on persones amb orígens, trajectòries, o situacions socioeconòmiques diferents poden formar-ne part amb normalitat. Per als adolescents i joves, amplia la idea de qui pot arribar a ser cap o monitor, especialment quan aquests joves no han crescut dins del cau o esplai. Per a l'equip, incorpora mirades, experiències i sensibilitats que poden ajudar a detectar barreres invisibles i a adaptar millor la proposta educativa.

Ara bé, diversificar els equips no és només 'incorporar persones diferents'. Cal revisar com s'entra a l'assemblea, quins codis informals regulen la participació, quin pes té haver estat infant de l'entitat o l'experiència, com es distribueix la veu en els espais de decisió i quin acompanyament reben les persones que s'incorporen des de fora. En moltes entitats, **el relleu es produeix principalment a partir dels infants i joves que han crescut dins el projecte**. Aquest model genera continuïtat i sentiment de pertinença, però també pot tancar l'entrada a persones que no comparteixen aquesta trajectòria prèvia.

Per això, les entitats poden treballar en dues direccions complementàries. D'una banda, **reforçar el relleu intern**, fomentant que infants i adolescents de perfils diversos que ja participen en l'entitat puguin imaginar-se en el futur com a caps o monitors. Això implica donar-los responsabilitats progressives, fer-los participar en petites tasques d'organització, oferir espais de premonitoratge i treballar el sentit de pertinença des de ben aviat. D'altra banda, obrir **vies de relleu extern** (especialment en esplais i caus on no hi ha massa diversitat entre els joves que en formen part), facilitant que joves que no han format part prèviament del cau o esplai puguin incorporar-se a l'equip educatiu sense sentir-se fora de lloc.

Aquesta incorporació externa requereix un acompanyament específic. Una persona que **no coneix les dinàmiques o maneres de treballar i prendre decisions pròpies del lleure educatiu pot necessitar més temps** per entendre el projecte i trobar-hi el seu espai. Per això és recomanable evitar incorporacions individuals aïllades quan sigui possible, facilitar l'entrada de dues o més persones alhora, assignar persones de referència dins l'equip, explicar de manera clara el funcionament intern i generar espais on les noves incorporacions puguin expressar dubtes, incomoditats o propostes.

Algunes actuacions possibles són:

- Revisar els canals habituals de relleu i detectar si depenen excessivament d'infants que ja han crescut dins l'entitat.
- Establir itineraris de premonitoratge oberts a joves de perfils diversos, tant interns com externs.
- Fer difusió del projecte en instituts, cicles formatius, universitats, equipaments juvenils i entitats que treballen amb joves.
- Facilitar l'entrada gradual a l'equip, amb rols de suport abans d'assumir responsabilitats plenes.
- Crear sistemes d'acompanyament o mentoria per a nous caps i monitors.
- Revisar les assemblees perquè siguin espais comprensibles, acollidors i on els codis interns siguin clars per a les noves incorporacions.
- Fer valdre les experiències vitals diverses com un recurs educatiu i no només com una característica individual.

- Analitzar i detectar dinàmiques de racisme, classisme, adultocentrisme, elitisme formatiu o altres formes d'exclusió dins l'equip.

7.3. Construir processos d'acollida i vinculació sostinguda amb infants i famílies

Una de les conclusions més clares de l'estudi és que l'accés inicial no garanteix la continuïtat. Diverses experiències mostren que infants i famílies poden incorporar-se puntualment a campaments, casals o sortides, valorar-les positivament i, tanmateix, no mantenir el vincle durant el curs ordinari. Això indica que assolir una entitat més diversa no només s'ha de treballar en el procés d'entrada, sinó també en **accions per a garantir la continuïtat, la capacitat de generar confiança i pertinença.**

Les famílies que no coneixen prèviament el món del lleure educatiu poden **no entendre de manera immediata què és un cau o un esplai**, quin és el seu valor educatiu o aspectes més operatius, com per què és important l'assistència regular, què passa en una sortida amb pernoctació o quin paper s'espera d'elles. En alguns casos, poden percebre l'activitat com un espai d'esbarjo més, similar a altres activitats extraescolars, sense identificar-ne la dimensió comunitària, educativa i associativa. Aquesta distància **no s'ha d'interpretar com desinterès**, sinó com una diferència de codis, expectatives i experiències prèvies.

Per aquest motiu, és recomanable que les entitats desenvolupin processos d'acollida més clars i sostinguts. L'acollida no hauria de limitar-se al moment de la inscripció, sinó que hauria d'incloure una fase prèvia, un acompanyament durant les primeres setmanes o mesos, i una revisió posterior del procés d'integració. Cal **explicar amb llenguatge senzill què és i què fa l'entitat**.

La comunicació amb les famílies ha de ser propera, accessible i adaptada. Això pot voler dir utilitzar un llenguatge menys tècnic, combinar canals digitals i presencials, fer servir materials visuals, traduir informacions clau quan sigui necessari, recórrer a mediadors o persones de suport, i generar espais informals de relació. També pot ser útil **implicar altres famílies veteranes en l'acollida**, mitjançant fórmules d'apadrinament o acompanyament entre famílies, sempre evitant que aquesta tasca recaigui de manera desigual sobre les mateixes persones.

Pel que fa als infants, cal tenir en compte que la incorporació a un grup ja consolidat pot ser difícil, especialment si la resta d'infants es coneixen des de fa anys. Per això, és important treballar dinàmiques de grup que facilitin la incorporació ràpida d'aquests nous infants a la dinàmica del grup i fer seguiment de com viuen l'activitat. Aquest seguiment pot ser informal, però convé que sigui intencionat: observar si participen, si fan vincles, si entenen les dinàmiques, si expressen incomoditats o si hi ha barreres que no s'havien previst.

Algunes actuacions concretes poden ser:

- Elaborar un petit protocol d'acollida per a famílies i infants nous.
- Fer una entrevista o trobada inicial amb la família per explicar el projecte i escoltar expectatives, necessitats o dubtes.

- Preparar materials d'acollida amb informació clara sobre calendari, quotes, sortides, campaments, canals de comunicació i recursos de suport.
- Incorporar recursos visuals o traduïts quan hi hagi barreres lingüístiques.
- Assignar una persona de referència de l'equip per a cada família nova durant els primers mesos.
- Establir sistemes d'apadrinament entre infants o entre famílies.
- Fer seguiment de la participació dels infants nous, especialment després de les primeres activitats, sortides o campaments.
- Crear espais de trobada informal amb famílies per generar confiança més enllà de les comunicacions organitzatives.
- Revisar les baixes o abandonaments per identificar si hi ha patrons vinculats a dificultats d'acollida, cost, perfil o manca de vincle amb l'entitat.
- Evitar que les activitats puntuals siguin l'única porta d'entrada, procurant que sempre vagin acompanyades d'una proposta de continuïtat durant el curs.

7.4. Garantir l'accessibilitat econòmica, material i funcional de la participació

L'accessibilitat econòmica és una condició necessària per diversificar els perfils de les entitats, però no es pot reduir aquesta problemàtica al cost de la quota. Les beques, ajuts i quotes reduïdes són instruments importants i, en molts casos, ja força presents en el món del lleure educatiu. Tanmateix, les aportacions recollides durant l'estudi mostren que hi ha **altres despeses associades que poden actuar com a barreres igualment rellevants**: material per a sortides i campaments, roba adequada o altres materials específics per a activitats extraordinàries.

Per a una família amb pocs recursos, el fet que la quota ordinària estigui becada pot no ser suficient si després ha d'assumir costos imprevisibles o adquirir material específic. Això pot generar situacions d'incomoditat, vergonya o desconnexió amb l'entitat, especialment si aquesta no comunica amb claredat quines despeses poden aparèixer al llarg del curs. Per tant, una orientació estratègica és **revisar el conjunt de costos visibles i invisibles de la participació, i no només el preu formal de l'activitat**.

Les entitats poden avançar cap a models de **solidaritat interna i suport material compartit**. Els bancs de material, el traspàs de material de segona mà entre famílies, la compra col·lectiva d'equipaments o la reserva d'una partida pressupostària per cobrir necessitats imprevistes poden reduir barreres d'accés i evitar que determinats infants quedin exclosos d'activitats significatives. Aquestes mesures han de plantejar-se de manera normalitzada, evitant estigmatitzar les famílies que les utilitzen.

També cal incorporar **l'accessibilitat funcional i organitzativa**. Alguns locals poden presentar barreres físiques que dificulten la participació d'infants amb diversitat funcional. Per altra banda, alguns horaris poden ser poc compatibles amb determinades situacions

familiars. Per exemple, alguns canals de comunicació poden excloure famílies amb menys competències digitals o lingüístiques, les activitats poden requerir adaptacions pedagògiques per garantir la participació de tots els infants, etc. En aquest sentit, l'accessibilitat ha de ser entesa en sentit ampli: econòmica, material, física i comunicativa.

Una qüestió important és que les entitats no poden assumir soles totes aquestes adaptacions. En alguns casos, caldrà suport de federacions o administracions. Però sí que poden fer una primera identificació de necessitats i barreres, i establir quines mesures poden desplegar directament i quines requereixen suport extern.

Algunes actuacions útils poden ser:

- Fer una revisió anual de tots els costos associats a la participació, més enllà de la quota.
- Comunicar des del principi quines despeses poden aparèixer durant el curs i quins mecanismes de suport existeixen.
- Crear un banc de material d'excursions, campaments i activitats.
- Facilitar el préstec de material sense estigmatitzar les famílies.
- Impulsar sistemes de reutilització, intercanvi o cessió de material entre famílies.
- Establir quotes flexibles, pagaments fraccionats o fons de solidaritat interna.
- Reservar una partida del pressupost per cobrir necessitats materials no previstes.
- Revisar l'accessibilitat física dels locals i identificar possibles alternatives quan no sigui possible adaptar-los.
- Adaptar activitats, menús, horaris o requisits logístics quan sigui necessari per garantir la participació.
- Demanar suport a federacions i administracions per cobrir recursos que superen la capacitat de l'entitat.

7.5. Revisar la cultura interna, els llenguatges i les pràctiques quotidianes

La diversificació de perfils no només implica incorporar noves persones a l'entitat, sinó també revisar si **l'entitat està preparada per transformar algunes de les seves pràctiques**. Sovint, els caus i esplais tenen formes d'organització i codis interns que generen identitat i sentiment de pertinença. Aquests elements són valuosos i formen part de la riquesa del lleure educatiu, però també poden convertir-se en barreres si no són comprensibles o acollidors per a persones que no comparteixen la mateixa trajectòria cultural, social o associativa.

Aquesta revisió no ha de plantejar-se com una renúncia a la identitat de l'entitat, sinó com una actualització i diversificació coherent amb els seus valors educatius. Una entitat que vol ser inclusiva ha de poder preguntar-se si les seves festes, menús, calendaris, símbols, activitats, llenguatges o dinàmiques internes faciliten la participació de persones diverses o

si, sense voler-ho, transmeten que hi ha una única manera correcta de formar part del projecte.

Alguns àmbits de revisió són especialment rellevants. En primer lloc, les pràctiques alimentàries i religioses: adaptar menús, revisar activitats amb connotacions religioses o explicar el sentit cultural i educatiu de determinades celebracions pot facilitar que més famílies s'hi sentin reconegudes. En segon lloc, la llengua i la comunicació: **el català pot i ha de ser un element central de l'entitat i alhora desenvolupar recursos per garantir que les famílies que no el dominen inicialment puguin participar en la vida de l'entitat**. En tercer lloc, les activitats vinculades a la natura, l'excursionisme o els campaments: cal explicar-ne bé el sentit, adaptar-les quan sigui necessari i tenir en compte que no totes les famílies parteixen de la mateixa familiaritat amb aquest tipus d'experiències.

També cal revisar les dinàmiques internes de l'assemblea i del grup d'infants. Expressions, bromes, sobreentesos, referències culturals, formes de debat o maneres de prendre decisions poden generar distància per a persones que arriben de fora. A vegades, la barrera no és una norma explícita, sinó una cultura informal molt consolidada.

Aquesta línia estratègica també exigeix abordar resistències internes. Pot aparèixer por a 'perdre l'essència' de l'entitat, incomoditat davant canvis en tradicions arrelades o dificultat per reconèixer actituds racistes, classistes o excloents. Treballar la diversitat implica obrir espais de debat honestos, on aquestes tensions es puguin expressar i abordar sense convertir-se en bloquejos.

Algunes actuacions que poden contribuir-hi són:

- Revisar menús, calendaris, festes, rituals i tradicions des d'una mirada inclusiva.
- Explicar el sentit educatiu de les activitats, especialment aquelles que poden resultar menys conegudes per famílies noves.
- Garantir que la informació essencial sigui comprensible per a totes les famílies. Habilitar eines o recursos específics per a detectar les dificultats comunicatives i desenvolupar recursos d'acompanyament i seguiment per a garantir la comprensió de la informació facilitada.
- Revisar si les activitats vinculades a l'excursionisme o la natura requereixen adaptacions materials, pedagògiques o comunicatives.
- Fer explícits els codis interns de l'entitat per facilitar la incorporació de persones noves.
- Obrir espais de reflexió sobre racisme, classisme, prejudicis culturals i altres formes d'exclusió.
- Escoltar les famílies i infants de perfils diversos sobre què els facilita o dificulta sentir-se part de l'entitat.

7.6. Enfortir l'arrelament territorial i el treball en xarxa

Una dimensió important de la vida de l'entitat, malgrat que a vegades no es vegi com un àmbit prioritari, és la relació que estableix amb el territori on desenvolupen la seva activitat. Quan un cau o esplai és percebut com un **actor comunitari proper, present al barri o municipi** i connectat amb altres espais educatius i socials, té més possibilitats d'arribar a infants i famílies que no hi accedirien pels canals habituals.

L'arrelament territorial no s'ha d'entendre només com una estratègia de captació. Ser presents al territori vol dir participar de la vida comunitària, conèixer les necessitats del barri, establir relacions de confiança amb altres agents i fer visible el valor educatiu del lleure. Les activitats obertes, la participació en festes majors, la presència en equipaments, les gimcanes obertes, la col·laboració amb escoles o la vinculació amb entitats veïnals poden ajudar a trencar la imatge d'un grup tancat o desconegut, i incrementa la capacitat d'incidència de l'entitat en el seu entorn.

Els centres educatius apareixen com un espai especialment important. Les escoles i instituts poden facilitar el contacte amb famílies que desconeixen l'existència del cau o esplai, i poden ajudar a explicar el valor educatiu de la participació. En aquest sentit, a vegades es presenten dificultats per generar un vincle directe amb el centre, però en alguns casos el treball amb les AFAs ha estat profitós per generar dinàmiques de col·laboració.

Els serveis socials, entitats d'acció social, equipaments juvenils i altres agents comunitaris també poden tenir un paper rellevant. Poden ajudar a detectar infants i famílies que podrien beneficiar-se del lleure educatiu, facilitar les derivacions, donar suport en situacions complexes o orientar l'entitat davant necessitats específiques. No obstant això, l'estudi mostra que aquesta intermediació pot ser fràgil si no es construeix un vincle directe entre l'entitat i les famílies. Els agents externs poden obrir portes, però **la continuïtat depèn de la capacitat del cau o esplai de generar relació, confiança i sentiment de pertinença**.

Per això, el treball en xarxa ha de combinar dues dimensions: d'una banda, la construcció d'aliances externes que facilitin l'arribada a nous perfils; de l'altra, l'enfortiment intern de l'entitat per sostenir aquests vincles un cop s'han produït.

Algunes actuacions possibles són:

- Identificar els principals agents educatius, socials, comunitaris i culturals del territori.
- Establir relacions regulars amb centres educatius o altres agents considerats estratègics.
- Organitzar activitats obertes al barri o municipi per donar a conèixer l'entitat.
- Participar en espais comunitaris, xarxes locals, taules d'infància o coordinacions territorials.
- Explicar als agents externs què és el lleure educatiu, quin compromís implica i quin tipus d'acompanyament pot oferir l'entitat.
- Fer seguiment conjunt dels casos derivats, sempre respectant la confidencialitat i el paper de cada agent.

- Evitar que la relació amb agents externs es limiti a la gestió de beques, ampliant-la cap a l'acompanyament educatiu i comunitari.
- Fer visible l'entitat en espais on participen famílies que actualment no formen part del cau o esplai.
- Reivindicar el lleure educatiu com un dret i com un espai de desenvolupament personal, relacional i comunitari.

7.7. Dotar les entitats de formació, recursos i suport federatiu per impulsar i sostenir els canvis

La diversificació de perfils comporta canvis pedagògics, organitzatius i de desplegament de recursos que no poden recaure únicament sobre la bona voluntat dels equips voluntaris. Moltes entitats ja es troben tensionades per dificultats de relleu, manca de temps, càrrega burocràtica, o altres aspectes. Qualsevol **estratègia de diversificació ha d'anar acompanyada de formació**, recursos i estructures de suport.

La formació és un primer element clau. Els equips necessiten eines per gestionar la diversitat cultural, religiosa, lingüística, socioeconòmica i funcional; per abordar conflictes; per comunicar-se amb famílies amb expectatives diverses; per adaptar activitats; per identificar actituds discriminatòries; i per acompanyar infants o joves en situacions de vulnerabilitat. Aquesta formació ha de ser pràctica, aterrada a la realitat dels caus i esplais, i basada en casos reals. També hauria de **facilitar l'intercanvi d'experiències entre entitats**, ja que moltes bones pràctiques existents no són conegudes per altres grups, fins i tot dins d'una mateixa federació.

Un segon element és la sistematització d'eines. Les entitats poden beneficiar-se de models de protocols d'acollida, guies de comunicació amb famílies, materials traduïbles, plantilles de seguiment, criteris per a la gestió de beques, orientacions per adaptar les activitats, etc. Disposar d'aquestes eines evita que cada entitat hagi de començar de zero i redueix la dependència de persones concretes amb més sensibilitat o experiència.

El paper de les federacions és especialment rellevant en aquest àmbit. Poden actuar com a estructura de suport, acompanyament i interlocució institucional. En molts casos, les entitats de base no tenen prou capacitat per negociar amb administracions, impulsar aliances amb institucions supramunicipals, aconseguir recursos, crear bancs de material o desenvolupar formacions especialitzades. **Les federacions poden ajudar a escalar aquestes demandes i a convertir-les en estratègies compartides**.

També cal abordar el relleu i la sostenibilitat dels equips. Les sessions han posat de manifest que el model de compromís voluntari llarg i intensiu pot ser difícil de sostenir en un context de precarietat juvenil i canvis en la manera de participar de les persones. Per això, les entitats poden **explorar formes més flexibles de participació**: rols amb diferents graus de responsabilitat, figures de suport logístic, col·laboracions puntuals, itineraris progressius d'implicació, entre d'altres. Aquesta flexibilitat no ha de buidar de sentit el compromís, sinó fer-lo possible per a més persones.

El reconeixement de la tasca educativa també és important. Cal posar-lo en valora, tenint en compte les competències que s'hi desenvolupen i l'impacte social que genera. Aquest reconeixement es pot materialitzar a través d'un model de certificació de competències, facilitar que les entitats d'educació en el lleure puguin dur a terme els casals d'estiu del barri o el municipi, etc. Ara bé, cal evitar que el reconeixement es converteixi en l'únic incentiu per participar. El repte és combinar reconeixement, compromís i sentit col·lectiu.

Algunes actuacions que poden desplegar-se en aquesta línia són:

- Oferir formacions pràctiques sobre diversitat, inclusió, comunicació amb famílies, gestió de conflictes i adaptació d'activitats.
- Crear espais d'intercanvi d'experiències entre entitats que ja han desplegat estratègies de diversificació.
- Elaborar materials compartits: protocols d'acollida, guies de comunicació, plantilles de seguiment, recursos pedagògics i orientacions per a beques o bancs de material.
- Impulsar comissions internes de diversitat o figures de referència dins les entitats.
- Desenvolupar models de relleu més flexibles, amb diferents graus de responsabilitat i implicació.
- Reforçar els itineraris de premonitoratge i els cursos de formació accessibles, gratuïts o amb horaris compatibles.
- Explorar figures de suport logístic o administratiu que permetin descarregar els equips voluntaris.
- Potenciar el reconeixement de la tasca educativa del lleure sense reduir-la a una acreditació instrumental.
- Demanar a les federacions un paper actiu en l'acompanyament a entitats que volen diversificar-se.
- Reforçar la interlocució de federacions i plataformes amb administracions públiques per garantir recursos, locals, beques, formació i suport estructural.

En definitiva, la diversificació de perfils no pot entendre's com una responsabilitat exclusiva de cada cau o esplai de manera aïllada. Les entitats són l'espai on es concreta el vincle educatiu, però necessiten suport, recursos i aliances per sostenir processos de transformació. **Les federacions, administracions, centres educatius i agents comunitaris tenen un paper fonamental** per fer possible que el lleure educatiu sigui realment accessible, representatiu i arrelat a la diversitat social del país.

8. ANNEXOS

Annex 1. Qüestionaris de les enquestes a caps/monis i famílies

Veure document 'Annex 1'.

Annex 2. Metodologia de les sessions de debat

Veure document 'Annex 2'.

Annex 3. Presentació dels principals resultats de l'enquesta i plantejament de les sessions

Veure document 'Annex 3'.

Annex 4. Informes de les sessions de debat

Veure documents 'Annex 4'.

Annex 5. Fitxes d'experiències

EXPERIÈNCIES PRESENTADES A LA SESSIÓ DE BARCELONA

Nom de l'entitat
AEIG El Carmel
Àmbit territorial
El Carmel, Barcelona
Nom del projecte/iniciativa
AEIG El Carmel
Descripció general del projecte/iniciativa
L'AEiG El Carmel va iniciar les seves activitats el novembre del 2016. La idea va sorgir d'una necessitat dels infants i de les famílies del barri de poder gaudir d'un espai de lleure educatiu. L'entitat pretén utilitzar el mètode escolta i guia per poder fer front a aquesta necessitat. Anys enrere, un dels objectius principals era ajudar a consolidar l'Agrupament per tal que sigui permanent en els següents anys. L'actual és el desè curs que l'agrupament executa l'activitat i considerem que aquest objectiu està pràcticament assolit. Això ens permet plantejar-nos nous objectius centrats purament en les persones destinatàries del projecte. El Carmel és un barri dividit en dues zones diferenciades l'una de l'altra, dificultant així la relació entre els serveis, equipaments i veïnat de les dues zones com també l'accessibilitat entre aquestes. És així com la majoria d'equipaments es concentren a la part baixa del Carmel, deixant la part alta, on està situat l'AEIG El Carmel, sense locals que puguin acollir la seva activitat. Aquesta situació dificulta la possibilitat de generar l'impacte desitjat en matèria de lleure educatiu i, al mateix temps, impedeix la creació d'un teixit associatiu fort a aquesta zona del barri. Mantenir l'activitat a la part alta del barri forma part de l'essència del projecte de l'AEIG El Carmel, ja que si no estaríem obviant el sentit comunitari i social del nostre projecte.

El projecte de l'AEIG El Carmel s'adreça a totes les famílies, joves i infants que troben en el lleure una potent eina educativa per entendre, experimentar i ser crítics amb la realitat que ens envolta i la societat en la qual vivim. Infants de cinc a disset anys es reuneixen cada dissabte en un espai segur que els permet expressar-se i descobrir-se de noves formes. Mitjançant excursions i activitats, l'AEIG El Carmel busca brindar noves experiències a infants de totes les edats, ètnies i religions que, en molts casos, per les condicions materials de les seves famílies no n'han pogut gaudir en altres espais d'educació com l'escola.

Així doncs, l'AEIG El Carmel és una entitat de lleure educatiu que executa la seva activitat els dissabtes a la tarda, entre les 16 h i les 18 h. L'activitat és anual i, a més, trimestralment es realitza una excursió fora de la ciutat on, sempre que es pugui, es fa nit a un altre cau o es fa una ruta per la muntanya; i dos cops a l'any també es realitzen unes colònies de Setmana Santa i uns campaments d'estiu.

Busquem promoure el lleure educatiu com una eina transformadora i de cohesió social. Entenem el lleure educatiu associatiu de base comunitària com una eina essencial per avançar cap a una societat més respectuosa, equitativa, coneixedora de la diversitat, forta i compromesa. L'objectiu general de l'AEIG El Carmel, com el de qualsevol entitat de lleure educatiu, és oferir un espai segur de socialització entre iguals per a infants i joves del barri on, a través de la metodologia escolta, aprenguin valors que es consideren essencials per al desenvolupament psicosocial de tot infant. Aquests valors són, entre d'altres, la llibertat de tota mena, la igualtat, l'equitat, el companyerisme, la solidaritat, la fraternitat, el respecte i la responsabilitat.

Quins són els resultats que heu obtingut?

Avui dia el cau és una entitat activa en el context del barri del Carmel de la qual formen part aproximadament una quarantena de famílies que viuen diferents realitats. Treballem perquè els infants tinguin un lloc segur on poder gaudir del lleure educatiu. Un espai per entendre, experimentar i ser crítics amb la realitat que ens envolta i la societat en la qual vivim. Amb les activitats i excursions busquem donar noves experiències a tots els infants que per les condicions de les seves famílies i les seves realitats no n'han pogut gaudir.

Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?

Durant tota la vida de l'entitat s'han patit i encara es pateixen moltes dificultats per les quals no rebem l'ajuda necessària i demanada a les respectives administracions públiques.

No tenir un espai digne i de lliure accés on poder emmagatzemar el material en condicions salubres adequades, on dur a terme les activitats que per la seva natura no es puguin dur a terme a l'aire lliure o a causa de les condicions atmosfèriques adverses (pluja, fred o calor).

Dificultat per consolidar quotes d'assistència als caus regulars. Gran complexitat a l'hora de generar cohesió amb les famílies. Impediment per treballar en xarxa amb altres entitats del barri (especialment per ser joves).

Manca de relleu per les caps. (falten joves al barri que vulguin formar-ne part i vincular-se amb l'entitat, potser degut a la manca de teixit associatiu o cultura associativa).

Falta de recursos econòmics (tirar endavant amb les subvencions perquè una mínima pujada de preu a les quotes suposaria que moltes famílies no s'ho poguessin permetre).

Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)

En aquest aspecte ens sentim abandonats i extremadament poc valorats per les entitats públiques. Tot i això, estem en contacte amb pla de barris del Carmel i tenim una comunicació prou fluida, però avui dia no se'ns ha brindat cap mena d'ajuda als nostres problemes. Tenim contacte amb serveis socials, ja que ens han derivat alguns infants (centres d'acollida) o perquè algunes famílies estan sota seguiment.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
Remarcaríem la importància d'una bona gestió econòmica, posar molts esforços en aconseguir diners amb extrajobs i estar molt atentes a les subvencions que es poden demanar.

Nom de l'entitat
Associació Infantil i Juvenil Sant Paulí de Nola
Àmbit territorial
El Besòs i el Maresme
Nom del projecte/iniciativa
Diversitat que suma
Descripció general del projecte/iniciativa
Al nostre esplai acollim infants i joves provinents de contextos molt diversos, tant en l'àmbit cultural com socioeconòmic i neurològic. Ens trobem en un barri amb un alt nivell de diversitat i amb situacions de vulnerabilitat social visibles, fet que configura un entorn on la diferència forma part del dia a dia. Tot i que molts infants ja tenen força normalitzada aquesta diversitat, des de l'esplai considerem essencial treballar-la de manera conscient. No donem per fet que la inclusió es produeixi de forma espontània, sinó que la treballem perquè es visqui amb naturalitat i no com una imposició. D'aquesta manera, el nostre objectiu principal és que cap infant se senti diferent o exclòs, promovent una mirada basada en el respecte, la igualtat d'oportunitats i el reconeixement de la diversitat com un valor positiu. Aquest enfocament forma part dels nostres principis educatius i està integrat tant en el nostre projecte educatiu com en el dia a dia. Així doncs, per aconseguir-ho, utilitzem diferents estratègies: ● Metodologies vivencials, com jocs, dinàmiques i tallers adaptats a cada grup d'edat. ● Espais de reflexió (com debats, visualització de vídeos, converses guiades) per tal de treballar la consciència crítica. ● Activitats temàtiques, com la celebració de dies significatius (per exemple, el Dia de les Persones amb síndrome de Down), on es combina informació, reflexió i expressió dels infants. ● Relació amb l'entorn, promovent així valors de solidaritat i empatia (com accions puntuals amb persones en situació de carrer del barri).
Quins són els resultats que heu obtingut?
Principalment, hem observat una major naturalització de la diversitat entre els infants, que conviuen amb realitats diferents amb respecte i sense estigmatització, així com una millora de les relacions grupals, amb menys situacions d'exclusió i més suport entre iguals. En aquest sentit, s'ha observat un augment de la consciència i l'empatia, sobretot després d'activitats

de reflexió o experiències compartides: moments de participació activa dels infants en què expressen opinions dubtes i experiències personals relacionades amb la diversitat. En certs casos derivats per serveis socials, es va observar una millora en la socialització i el sentiment de pertinença a un grup.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Un dels principals reptes que hem d'afrontar és la manca de recursos (humans, materials i formatius) per atendre adequadament tota la diversitat que rebem. Concretament, ens costa adaptar totes les activitats a necessitats educatives específiques, no sempre podem oferir una atenció individualitzada als infants que ho requereixen i, en alguns casos, hem hagut de limitar l'acollida d'infants derivats perquè no podem garantir una atenció de qualitat. Per fer-hi front intentem adaptar les activitats de forma flexible, simplificant normes o proposant alternatives. També, treballem molt la cohesió de grup, perquè siguin els mateixos infants qui generin suport entre ells; així com fem coordinació amb agents externs per compartir informació i estratègies, i apostem per la formació contínua dels monitors i monitores, tot i que sovint és limitada.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Sí, hem tingut el suport de serveis socials, que ens derivaven infants i amb qui manteníem coordinació i seguiment. En el nostre cas, 'vincular per educar' ens derivava infants de serveis socials i ens feien un seguiment. Però després de tenir-ne 10 infants i que sortís malament perquè tant les famílies com la persona responsable de mantenir aquesta relació no participaven ni posaven molt de la seva part, es va deixar de fer. Així i tot, considerem que els recursos actuals són insuficients per donar resposta a totes les necessitats detectades. Ens agradaria disposar de més suport (econòmic, formatiu i professional) per poder garantir una inclusió real i ampliar l'accés a més infants.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
De la nostra experiència, destaquem diversos aprenentatges essencials. En primer lloc, el fet d'adonar-nos que la inclusió no s'ha de treballar només en activitats puntuals, sinó que ha de formar part del dia a dia i de la cultura de l'entitat; també és important no forçar la inclusió, sinó generar espais on aquesta es doni de manera natural i significativa, perquè quan se'ls dona espai als infants, aquests són capaços de desenvolupar valors d'empatia, respecte i solidaritat de manera molt potent. A més, hem après que el context és clau, pel fet que entendre la realitat del barri ajuda a adaptar millor les estratègies educatives.

Nom de l'entitat
L'Espurna
Àmbit territorial
Barcelona, barri de Sants
Nom del projecte/iniciativa
Activa't Joves Referents – Fundació Ferrer i Guàrdia
Descripció general del projecte/iniciativa

Integrar a través del lleure i la responsabilitat d'entrar en una assemblea de joves de Barcelona que no estan integrats en el teixit associatiu perquè venen generalment de famílies migrants que venen d'un altre context.
Quins són els resultats que heu obtingut?
-
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
La majoria dels monitors de l'esplai ho són perquè han sigut infants i han crescut amb els valors i metodologia de l'esplai, però aquests monitors no han crescut vivint el projecte ni s'hi senten vinculats emocionalment. Això pot generar falta de compromís i no tenir massa veu dins de l'assemblea (no té els precedents i es pot sentir fora de lloc), tot i que es va adaptar per al seu cas.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
No hi ha hagut cap acompanyament ni suport.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
Ser capaces de veure una altra realitat i que això els ajuda a entendre els privilegis tant de monitors com d'infants. Veure altres realitats i experiències ajuden a diversificar l'assemblea i que els infants tinguin altres referents.

EXPERIÈNCIES PRESENTADES A LA SESSIÓ DE L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Nom de l'entitat
Club Esplai Tricicle
Àmbit territorial
Barri de Les Planes
Nom del projecte/iniciativa
Parlem de diversitat al cau i a l'esplai
Descripció general del projecte/iniciativa
La iniciativa es basa en un enfocament transversal de la diversitat, integrat en el dia a dia de l'entitat i no en una activitat concreta. L'esplai s'ubica en un context amb una elevada diversitat (origen, cultura, tipologia familiar), fet que ha portat a desenvolupar estratègies constants d'adaptació a les diferents realitats de les famílies. Es posa èmfasi a explicar clarament des del principi la tasca de l'entitat, les activitats i el seu funcionament (tant entre setmana com els dissabtes), per generar confiança i facilitar la integració. També es treballa l'adaptació de les celebracions, evitant referències religioses explícites i tenint en compte festivitats i pràctiques diverses com el Ramadà o l'Eid. L'enfocament es basa en l'escolta activa i l'adaptació contínua a les necessitats i interessos de cada infant i família.
Quins són els resultats que heu obtingut?
No es detallen resultats concrets, però es destaca que la diversitat present en el grup facilita la inclusió, ja que cap infant se sent únic o diferent, i això contribueix a una millor integració. També s'observa que una comunicació clara inicial afavoreix la confiança de les famílies i la comprensió de les activitats.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?

Les principals dificultats són la baixa participació o distància amb algunes famílies i la dificultat per comprendre activitats menys habituals (com sortides amb pernoctació o casals). Per afrontar-ho, es reforça la comunicació clara i constant sobre què es fa i amb quin objectiu, i es promou el coneixement de l'equip educatiu per generar confiança. També hi ha reptes vinculats a la diversitat cultural i religiosa, que es treballen mitjançant l'adaptació de celebracions i la consideració de pràctiques i necessitats específiques (com el Ramadà).
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
No s'especifica suport d'altres actors en la informació proporcionada.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
La importància d'abordar la diversitat de manera transversal i quotidiana; el valor d'un context divers com a facilitador de la inclusió; la necessitat d'explicar clarament la tasca i el funcionament de l'entitat des de l'inici; la rellevància de generar confiança amb les famílies; i la necessitat d'una adaptació constant a les realitats culturals, socials i religioses de cada infant i família.

Nom de l'entitat
Club Esplai Bellvitge
Àmbit territorial
Bellvitge
Nom del projecte/iniciativa
Pla d'acollida per a infants i famílies
Descripció general del projecte/iniciativa
El projecte consisteix en un pla estructurat d'acollida per a infants i famílies, amb especial atenció a famílies nouvingudes i amb possibles dificultats lingüístiques. L'objectiu és facilitar la seva integració a l'esplai mitjançant una comunicació clara, accessible i continuada, així com garantir una intervenció educativa inclusiva i integral. El procés s'organitza en tres fases: abans de l'activitat (acollida inicial, presentació del servei i suport en la inscripció), durant l'activitat (apadrinament entre iguals, observació de necessitats i seguiment amb la família) i valoració final (avaluació del procés d'integració i recollida de millores). També es posa èmfasi en el treball en xarxa amb famílies, escola i altres agents.
Quins són els resultats que heu obtingut?
No s'especifiquen resultats concrets, però es planteja una millora en la integració dels infants i en la relació amb les famílies gràcies a l'acompanyament continuat i la comunicació adaptada.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Les principals dificultats estan relacionades amb barreres lingüístiques i la integració de famílies nouvingudes. Per abordar-ho, s'utilitzen recursos com llenguatge senzill, suport visual, traductors o mediadors, i l'ajuda d'altres famílies. També es treballa per generar vincles de confiança des del primer moment i es fa un seguiment continu per adaptar l'acompanyament a les necessitats detectades.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)

Es preveu la coordinació amb l'escola i altres serveis quan és necessari, dins d'un enfocament de treball en xarxa.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
La importància d'una acollida propera i respectuosa, l'ús d'una comunicació accessible i adaptada, el seguiment continu amb les famílies i l'acompanyament emocional. També destaca el valor de l'apadrinament entre iguals per facilitar la integració i la necessitat de treballar coordinadament amb altres agents del territori.

Nom de l'entitat
Esplai Pubilla Cases Can Vidalet
Àmbit territorial
Pubilla Cases (Hospitalet) i Can Vidalet (Esplugues)
Nom del projecte/iniciativa
Activitats especials: sortides/excursions/colònies
Descripció general del projecte/iniciativa
La iniciativa se centra en l'ús de sortides, excursions i colònies com a espais educatius clau per treballar la diversitat. Aquestes activitats permeten trencar amb les rutines habituals, generar vincles més intensos entre els infants i crear noves situacions que faciliten el treball de la convivència des d'una altra perspectiva. També fomenten el contacte amb la natura i el sentiment de pertinença a l'entorn. Es conceben no només com activitats de lleure, sinó com espais educatius on la diversitat es viu de manera natural, promovent el respecte, la convivència i la igualtat d'oportunitats. L'entitat es troba en un context de gran diversitat cultural i social, amb presència de famílies de fins a 18 orígens diferents, fet que implica diversitat lingüística, econòmica, religiosa i cultural, així com diferents maneres d'entendre el lleure.
Quins són els resultats que heu obtingut?
Increment progressiu de la participació en sortides i colònies; major confiança de les famílies cap a l'esplai; creació de vincles forts entre infants de diferents orígens; normalització de la diversitat dins el grup; millora de l'autonomia dels infants.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Les principals dificultats inclouen barreres econòmiques, desconeixement o desconfiança de les famílies, diversitat cultural (alimentació, hàbits, religió) i resistència a participar en colònies. Per abordar-les, s'ofereixen beques i flexibilitat de pagament; es fan reunions prèvies i es manté una comunicació propera i accessible per generar confiança; s'adapten menús i es respecten pràctiques culturals amb diàleg amb les famílies; i es realitza un acompanyament individualitzat amb infants i famílies, detallant les activitats i compartint experiències positives per reduir resistències.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Administracions públiques (beques i recursos), entitats del territori i xarxa d'esplais o federació.

Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
La diversitat s'ha d'entendre com una realitat quotidiana i no com un element excepcional; la importància recau en com es desenvolupen les accions més que en grans projectes; la confiança amb les famílies és clau; cal flexibilitat i capacitat d'adaptació constant; els infants normalitzen la diversitat amb més facilitat que els adults; i els espais informals com colònies i convivències tenen un alt potencial educatiu.

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE LLEIDA

Nom de l'entitat
AE Alosa
Àmbit territorial
Lleida
Nom del projecte/iniciativa
Accions en matèria d'inclusió de l'AE Alosa
Descripció general del projecte/iniciativa
Des de l'AE Alosa s'han emprès petites accions que afavoreixin la participació en el cau d'infants del barri de La Mariola de Lleida, o altres infants sense accés al lleure. Al llarg de l'explicació, s'exposa que el cau està en un barri amb molta immigració i diversitat cultural. Aquesta realitat no es veu reflectida en els infants de l'entitat. En aquest sentit, es considerava important analitzar perquè passava això i quines accions es podien començar a fer per acostar el cau a les famílies i infants del barri. Tenint en compte aquesta necessitat detectada, es treballa conjuntament amb serveis socials i amb altres xarxes de la zona, com la Descomunal (Comunalitat urbana de Lleida) amb la finalitat de facilitar l'accés dels infants del barri al cau. Aquesta acció s'ha centrat específicament als campaments. La iniciativa ha facilitat la participació de nous infants als campaments, però hi ha dificultats per mantenir el vincle d'aquests infants i famílies amb l'entitat durant el curs.
Quins són els resultats que heu obtingut?
Encara no es poden determinar uns resultats sòlids que permetin determinar l'èxit del projecte.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Sovint molts d'aquests infants han participat en campaments d'estiu, però malauradament no continuen durant el curs al cau. És a dir, venen en ocasions puntuals i acaben deixant-ho, tot i afirmar que s'ho han passat d'allò més bé. Per revertir aquesta situació, s'estan generant espais previs més estables que els permeti generar més vincle amb el cau. Per altra banda, existeixen beques per facilitar l'accés d'aquestes famílies a les activitats del cau, però sí que hi ha problema a l'hora d'aconseguir el material necessari perquè l'infant pugui anar de campaments (botes, motxilla, sac de dormir, etc.), això suposa un esforç econòmic que algunes famílies no poden assumir.

Per altra banda, intervenen també aspectes menys tangibles, però també importants. Per exemple, la manca de vincle amb un grup de persones que ja es coneixen i que poden semblar un col·lectiu tancat, o l'esforç que per algunes famílies pot suposar portar a l'infant cada dissabte al cau.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Serveis socials, La Descomunal, La Paeria.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
Quan han vingut a provar els ha agradat l'ambient del cau, però malgrat això en la majoria de casos no hi ha continuïtat. Costa explicar quina és la tasca que fa l'entitat durant el curs, més enllà dels campaments.

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE MANRESA

Nom de l'entitat
Esplai Safa
Àmbit territorial
Manresa
Nom del projecte/iniciativa
Inclusió a l'Esplai
Descripció general del projecte/iniciativa
L'any 2022, just que van començar a desaparèixer les restriccions de la Covid-19, l'assemblea de monis del moment vam detectar que la participació en l'esplai havia disminuït molt. A més a més, era el primer curs que formàvem part d'Esplais Catalans i acabàvem de revisar tant el nostre Ideari com Projecte Educatiu. En aquest sentit, havíem fet un treball d'anàlisi i debat sobre la realitat de la nostra ciutat i barri en concret (barri de la Sagrada Família, Font dels Capellans i Escodines) i havíem vist que l'esplai no reflectia la societat que ens envoltava. Entre el desembre i gener del 2021 i 2022 quatre monitores de l'esplai vam fer el curs Marta Mata Creixement territorial que es va impulsar des del sector i Esplac. La noia que ens va fer de tutora al curs treballava a Càritas de Manresa, i en algunes sessions vam poder començar a parlar sobre la possibilitat de vincular infants de famílies de Càritas a l'esplai. Amb la possibilitat d'obtenir beques per als infants que ens proporcionava Esplac i el contacte que Càritas feia entre l'esplai i les famílies, vam aconseguir que uns set infants es vinculessin a l'esplai.
Quins són els resultats que heu obtingut?
Inicialment el projecte va funcionar força bé. Els infants venien a l'esplai i participaven de les activitats que fèiem. No només això, sinó que en activitats conjuntes amb famílies alguns pares i mares venien a donar un cop de mà (fent castanyes per la castanyada, per exemple). Aquesta situació es va donar entre la primera vinculació (primavera del 2022) i el tercer curs que haguessin assistit a l'esplai (tardor del 2023).
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Les dificultats van aparèixer quan Càritas va deixar de fer d'enllaç entre l'esplai i aquestes famílies. Amb el temps que havien estat al centre no vam ser capaços de transmetre bé quina era la importància de l'esplai. Creiem que ho veien com un espai d'esbarjo per als seus fills i

filles, però força equivalent a anar a jugar al parc amb altres nens. L'assistència els dissabtes va començar a ser menor, s'apuntaven a sortides i després fallaven a l'últim moment, no contestaven els missatges que les monitores enviaven... No creiem que en cap moment fos res en mala fe, sinó un cúmul de factors que passaven des de la barrera lingüística fins a un desconeixement de què feien els infants els dissabtes d'esplai. També hi havia una barrera cultural força clara, que es feia evident sobretot amb el gènere.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Vam comptar inicialment amb el suport de Càritas, que va ser clau per les vinculacions i mentre va durar va anar molt bé.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
L'aprenentatge és que cal fer un treball molt concret quan un gruix de famílies poc vinculades amb el món del lleure arriben a l'esplai, i això no necessàriament va sempre lligat a famílies nouvingudes o en situacions de vulnerabilitat. Les assemblees dels esplais han de definir estratègies comunicatives clares amb les famílies per poder traslladar correctament tota la informació i engrescar-les a participar. Cal pensar en bones pràctiques que no només acostin les persones a l'esplai, sinó també l'esplai a les persones i a les seves realitats.

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE REUS

Nom de l'entitat
Esplai l'Albada Reus
Àmbit territorial
Reus
Nom del projecte/iniciativa
Experiència d'integració d'infants del CRAE
Descripció general del projecte/iniciativa
L'entitat no ha desenvolupat un projecte específic ni ha treballat la diversitat de manera explícita, sinó que aquesta s'ha abordat de forma natural dins el funcionament habitual de l'esplai. La diversitat prové principalment de la incorporació d'infants i joves derivats d'un CRAE, molts dels quals presenten situacions prèvies complexes. El funcionament es basa en una activitat de barri amb grups d'uns 30 infants i una atenció individualitzada, però sense protocols formals d'acollida. Es va intentar implementar un projecte pilot que inicialment va funcionar, però amb el temps van aparèixer dificultats, especialment amb joves adolescents. També es detecta que activitats intensives com colònies llargues poden afavorir la cohesió grupal, mentre que el temps limitat setmanal dificulta el treball profund de la diversitat.
Quins són els resultats que heu obtingut?
Resultats mixtos. Inicialment, el projecte pilot semblava funcionar, però amb el temps es detecta abandonament, especialment en joves adolescents (13–16 anys). Les colònies faciliten l'adaptació i el treball grupal, tot i una resistència inicial. En infants més petits, la integració és més fàcil.
Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?
Principals dificultats: barreres lingüístiques, dificultat d'adaptació a horaris i funcionament, manca de referents en adolescents, baixa continuïtat, i derivació cap a altres activitats com el futbol. També hi ha manca d'informació clara cap als educadors i incertesa sobre com actuar en determinats casos. El temps limitat (2 hores setmanals) és insuficient per abordar

situacions complexes. Existeixen dificultats en la relació amb famílies amb expectatives diferents o desconeixement de l'esplai. Pel que fa a recursos, manca d'educadors especialitzats i problemes en la gestió d'informació rellevant (com medicació). S'intenta fer l'activitat accessible i adaptar-la, amb suport puntual de vetlladors/es.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Col·laboració amb CRAE (Centre Residencial d'Acció Educativa) de Reus. Presència puntual de vetlladors/es en alguns casos.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
La diversitat pot aparèixer de manera natural sense un plantejament formal, però això pot generar mancances en l'acompanyament. És especialment difícil treballar la inclusió amb adolescents sense referents adequats. Les activitats intensives (com colònies) són més efectives per treballar la cohesió que les activitats setmanals curtes. Es posa de manifest la necessitat de protocols d'acollida i de gestió de casos, així com una millor transmissió d'informació entre agents implicats. També es destaca la importància de comptar amb recursos especialitzats.

EXPERIÈNCIA PRESENTADA A LA SESSIÓ DE SALT

Nom de l'entitat
AEiG Can Tona
Àmbit territorial
Salt, Gironès
Nom del projecte/iniciativa
Model de cau inclusiu i divers de l'AEiG Can Tona
Descripció general del projecte/iniciativa
L'AEiG Can Tona és un agrupament escolta i guia de Salt que neix amb la voluntat explícita de ser un espai educatiu i de cohesió social per a infants i joves de perfils socials, econòmics i culturals diversos. El projecte es va començar a gestar el 2015 i el cau va néixer al barri del Veïnat de Salt per donar resposta a necessitats d'educació no formal. L'objectiu fundacional de l'agrupament és 'educar trencant les fronteres de classe i fomentant la trobada de famílies de diferents orígens del poble'. A diferència d'altres experiències que intenten incorporar la diversitat un cop l'entitat ja està consolidada, Can Tona va néixer amb aquesta mirada des de l'inici. El criteri central és que aproximadament el 50% de les persones participants provinguin de famílies amb un nivell socioeconòmic baix. Aquest criteri permet treballar la inclusió a partir d'un element objectivable i no únicament a partir de l'origen familiar o cultural. També es reserven places per poder incorporar perfils diversos al llarg del curs, encara que no estiguin les inscripcions generals obertes. La iniciativa parteix de la constatació que Salt és un municipi amb una forta diversitat social i cultural, però amb realitats que sovint viuen en paral·lel, i on la segregació escolar juga un paper essencial per entendre aquesta realitat. En aquest context, el cau actua com a punt de trobada entre infants i famílies que no sempre comparteixen espais educatius o comunitaris. Per això es dona molta importància a la comunicació activa amb escoles,

instituts, CRAE, serveis socials, comunitats i altres agents del territori, així com a l'obertura del cau al poble a través d'activitats com gimcanes obertes.

El projecte també incorpora mesures materials concretes per fer possible la participació: beques, quotes assumibles, préstec de material per a excursions i campaments, i suport a les famílies que tenen més dificultats d'accés. Alhora, s'ha treballat la presència de referents diversos dins l'equip de caps i entre els infants i joves, perquè el fet de trobar-hi iguals és clau per generar confiança, vincle i continuïtat.

Finalment, la incorporació de perfils diversos obliga a adaptar pràctiques quotidianes: menús, calendari d'activitats, festes, tradicions, formes de comunicació i dinàmiques internes.

Quins són els resultats que heu obtingut?

L'experiència ha consolidat un cau funcional, amb demanda i amb capacitat d'incidir en la cohesió social del municipi. Actualment, l'agrupament és econòmicament viable, però no pot assumir totes les sol·licituds perquè el creixement ha de ser compatible amb la sostenibilitat organitzativa i econòmica del projecte.

Un dels resultats més destacats és que el cau ha aconseguit esdevenir un espai de trobada real entre infants i famílies de diferents perfils, en un context municipal marcat per la segregació escolar. La reserva de places i el criteri del 50% han estat identificats com a elements clau per evitar que l'entitat reprodueixi les desigualtats del territori.

També s'ha observat que el boca-orella funciona quan les famílies i els infants hi troben un espai segur, proper i significatiu. L'equip ha crescut de manera important, fins a situar-se al voltant d'una vintena llarga de caps i persones que duen a terme tasques de suports, i aproximadament la meitat provenen també d'entorns vulnerables.

Un altre resultat rellevant és la generació de referents diversos. Al principi l'equip de caps era majoritàriament blanc, però amb el temps s'hi han incorporat persones de perfils diferents, fet que reforça la identificació dels infants i famílies amb el projecte.

Quins reptes o dificultats heu hagut d'afrontar? Com ho esteu fent?

El principal repte és garantir el compromís i el relleu de l'equip de caps. Les persones que formen part de l'equip duren poc temps a l'entitat i això dificulta la continuïtat del projecte. Aquesta dificultat s'explica, en part, perquè alguns joves de l'agrupament provenen d'entorns socioeconòmics vulnerables i sovint prioritzen feines remunerades abans que el voluntariat. Per fer-hi front, es treballa la corresponsabilitat des de petits i es dona molta importància a entendre per què cada cap s'incorpora a l'equip: motivació educativa, amistat, pertinença, trajectòria dins el cau o altres raons.

Un segon repte és sostenir l'equilibri del model. El límit del 50% respon tant a una aposta educativa com a la necessitat de mantenir la viabilitat econòmica i organitzativa. Les subvencions són imprescindibles, però el cau no pot viure només d'aquestes aportacions, també calen quotes familiars i una estructura capaç d'assumir les despeses ordinàries.

També apareixen dificultats vinculades a l'accés. Per una banda, famílies amb barreres idiomàtiques, situacions d'analfabetisme, desconeixement del funcionament del cau o manca de material suficient per participar en excursions i campaments. Per això s'han creat mecanismes com el préstec de material, l'acompanyament directe a les famílies i la coordinació amb agents del territori.

Un altre repte és el racisme inherent o no assumit que pot aparèixer quan es reserven places o quan algunes famílies perceben que perden oportunitats. Can Tona ho afronta explicant clarament el sentit del projecte i comunicant que la diversitat no és un afegit, sinó una condició de la proposta educativa.
Heu comptat amb el suport d'altres actors? (administracions públiques, entitats del territori, etc.)
Minyons Escoltes i Guies de Catalunya, Fundació Sant Jordi, Ajuntament de Salt, serveis socials, escoles i instituts, CRAE, comunitats i responsables religiosos, entitats de lleure del territori i altres espais comunitaris de Salt. També s'esmenta el paper del treball en xarxa local i la relació amb equipaments o espais comunitaris com l'Ateneu Popular de Salt.
Quins creieu que són els aprenentatges de la vostra experiència que es poden traslladar a altres entitats?
L'aprenentatge principal és que la diversitat s'ha de planificar i sostenir de manera activa. No és suficient afirmar que el cau és obert a tothom, cal desenvolupar accions concretes per avançar en aquesta direcció: cal reservar places, definir criteris clars, fer comunicació activa amb el territori i disposar de recursos econòmics i materials que facin possible la participació. També és fonamental que la diversitat formi part del projecte des de l'inici o, si s'incorpora més endavant, que impliqui canvis reals en l'organització. Això vol dir revisar menús, calendaris, festes, tradicions, llenguatges, formes d'acollida i relació amb les famílies. La inclusió no pot dependre només de la bona voluntat d'algunes persones. Un altre aprenentatge és que les experiències puntuals, com incorporar infants només als campaments, són insuficients si no hi ha un vincle estable durant el curs. Perquè l'infant i la família se sentin part del cau, cal temps, continuïtat i referents. El cau ha de ser un punt de trobada on es construeixin amistats i sentit de pertinença. En aquest sentit, cal fer una bona acollida als nous caps, escoltar què necessiten, entendre què els motiva i, quan sigui possible, facilitar que entrin en grups petits per generar dinàmiques d'acompanyament. La presència de caps de perfils diversos és clau per crear referents positius. Finalment, l'experiència mostra que les federacions i estructures de suport poden tenir un paper important a l'hora d'impulsar aquesta mirada en altres entitats, especialment en territoris socialment diversos. Aquest suport ha d'anar més enllà del discurs i ha d'ajudar les entitats a assumir els canvis organitzatius, econòmics i pedagògics que la diversitat comporta.

Annex 6. Nota metodològica de les enquesta a famílies i a caps i monis

Per interpretar correctament els resultats de l'enquesta, cal tenir en compte que les respostes de l'enquesta són només una part del total de persones que conformen les famílies i els caps respectivament, les respostes són una mostra de la població total. Això comporta que s'ha de fer inferència per treure conclusions sobre el total de la població.

Aquest procés d'inferir valors de la població a través d'una mostra dona resultats dins un rang, tot i que convencionalment s'expressa a través del punt mig d'aquest rang i el seu marge als extrems, per exemple: si s'estima que el 50% dels enquestats parlen català amb un 5% de marge d'error, significa que la proporció real de la gent que parla català a la població està entre el 45% i el 55%.

Un altre concepte a tenir en compte és el nivell de confiança, que significa la probabilitat de que el marge d'error sigui correcte. El nivell més habitual és el 95%. Dit d'una altra manera, el nivell de confiança indica amb quin % de probabilitat el marge d'error inferit haurà emmarcat el valor real.

Tenint en compte el nombre de respostes de les enquestes, es pot calcular el marge d'error, que serà el mateix per a totes les taules (sempre que el nombre de respostes sigui el mateix), això s'anomena el marge d'error mostral. Per a l'enquesta adreçada a les famílies ha estat del 3,98%, i per a l'enquesta adreçada a caps ha estat del 4,37%.

Per a calcular-ho, el nivell de confiança ha estat del 95% i s'ha usat la fórmula de poblacions infinites, que és la següent:

$$Marge\ d'Error_{\gamma} = z_{1-\frac{(1-\gamma)}{2}} \times \sqrt{\frac{p(1-p)}{n}}$$

On γ és el nivell de confiança, z és la distribució Normal, n la mida de la mostra, i p la probabilitat de que surti la categoria esperada. Quan p no se sap, com és el cas en la majoria d'enquestes, s'assumeix màxima indeterminació, que és 0,5.

La fórmula de poblacions infinites parteix de la base de que la mida de la població és tan gran respecte la de la mostra que no cal tenir en compte quina proporció en representa, únicament es té en compte el volum de la mostra per si sol (com més gran sigui la mostra més ben representada la composició de la població i més petit és el marge d'error). El criteri que hem usat per aplicar aquesta fórmula ha estat que les dues mostres són menys del 5% de la seva població (de les famílies i dels caps respectivament).